Annexe 2

Petit dictionnaire explicatif des termes linguistiques de la valence verbale (slovaque – français / français – slovaque)

K. Chovancová, A. H. Ibrahim, V. Křečková, I. Očenáš et P. Pognan

Résumé : Le dictionnaire de la valence des verbes présente les termes slovaques liés à la problématique de la valence des verbes suivis de leurs équivalents français. Les vedettes sont accompagnées des informations complémentaires telles que l'abréviation du terme vedette, contexte(s) et sa source, définition, exemple(s), hyperonyme, isonyme(s) hyponyme(s), termes utilisés dans le même contexte, terme équivalent en français / terme équivalent en slovaque).

Mots-clés : verbe, valence des verbes, terminologie slovaque, terminologie française.

Sommaire

Liste des symboles utilisés

Articles des termes slovaques dans l'ordre alphabétique suivis des termes équivalents français

Articles des termes français dans l'ordre alphabétique suivis des termes équivalents slovaques

Monographies publiées en slovaque

Liste des symboles utilisés

■ skrátený tvar termínu / abréviation

= synonymá / synonymes

✶ jazyková poznámka / note linguistique

● kontext / contexte

✍ opis pojmu / description du concept (définition)

▒ príklady / exemples

↑ hyperonymum / hyperonyme

⇄ izonymá / isonymes

↓ hyponymá / hyponymes

⟲ príbuzné termíny / termes apparentés

(F) francúzsky jazyk / langue française

(S) slovenský jazyk / langue slovaque

Articles des termes slovaques dans l'ordre alphabétique suivis des termes équivalents français

ADRESÁT m. (S)

■ ADR

● Ako príklad uvádzame primárne akčné sloveso hovoriť[1] (vydávať artikulované zvuky so zrozumiteľnou informáciou), pri ktorom sa na pravej strane valencie otvárajú tri valenčné pozície pre participanty so sémantickými rolami diktu (DIKT), adresáta (ADR) a sujetu (SUJ). Z hľadiska obligatórnosti je participantu so sémantickou rolou DIKT prisudzovaný status obligatórneho a participantom so sémantickými rolami ADR a SUJ status potenciálneho doplnenia. (SMIVA, 84)

● Druhým, resp. tretím objektom pri niektorých slovesách môže byť : 1. ADRESÁT (ADR) – pravovalenčný participant pri komunikačných slovesách. Pomenúva osobu (živú bytosť), ktorej je určená informácia. (SMNIZ, 29)

✍ Adresát je pravovalenčný [väzobný] participant pri komunikačných slovesách, ktorý pomenúva osobu (živú bytosť), ktorej je určená informácia. Pri vymedzení aktantov ide o prístup, ktorý je na polceste medzi koncepciou L. Tesnièra a Ch. Fillmora. Aktantov je iba päť druhov (agens, paciens, adresát, pôvod, výsledok). Distribúcia aktantov sa riadi nasledujúcimi pravidlami : jediný aktant v rámci = agens, iba dva aktanty = agens a paciens, tri a viac aktantov = agens + paciens + adresát/pôvod/výsledok. (SMNIZ 29 ; SMIVA 25, 34.)

▒ *Napísal som otcovi list. Povedal som rodičom pravdu.* (SMNIZ, 29)

↑ pravovalenčný [väzobný] participant

⇄ objekt (OBJ), paciens (PAC), benefaktor (BEN), rezultát(REZ), pôvod (ORIG), deštruktát (DEŠT), modifikát (MOD), manipulát (MANT), posesor (POSES), posesum (POS), fenomén (FEN), evokátor (EVO), diktum (DIK), sujet (SUJ), relátor (REL), sekundárny agens (SAG), afektor (AFE), inštrument (INŠT), statuant (STNT), modalizant (MDNT), kvalifikát (KVT), aktor (AKT), iniciátor (INIC), aspekt (ASP), stav (ST), kvalita/kvalifikácia (KV), identifikant (ID), donor (DON), donant (DONT)

⟲ komunikačné slovesá, participant, valencia slovies

DESTINATAIRE n.m. (F)

ADV ČASU n. (S)

■ ADV temp

= časové adverbiale (SMIVA, 263) ; ADV temp (SSNIZ, 45 ; SMNIZ, 30 ; SMIVA, 263)

● 3. ADV času (ADVtemp) – je pravovalenčný participant [. . .]. (SMNIZ, 30)

● Tak je to napríklad pri predikáte platiť so statickým významom „byť platný". VSSS pri danej lexii uvádza túto valenčnú štruktúru : Sn – VF – ADVtemp/loc. (SMIVA, 50)

✍ Pravovalenčný participant pri stavových temporálno-relačných slovesách, prípadne aj pri niektorých procesných či akčných pohybových slovesách. Vyjadruje časový bod, úsek alebo trvanie slovesného deja, resp. dynamického príznaku (pri statických slovesách). Vallex, *Valenční slovník českých sloves* (Lopatková, M. – Žabokrtský, Z. – Kettenrová, V., 2008), rozlišuje v rámci voľného obligatórneho doplnenia ADV času viaceré hyponymá : TFHL (čas – na ako dlho), TFRWH (čas – od akého času), THL (čas – ako dlho), TOWH (čas – na kedy). TSIN (čas – od kedy), TTIL (čas – do kedy), TWHEN (čas – kedy). (CSLZK, 21, SMNIZ, 30)

▒ *Schôdza trvala hodinu. Slnko vychádza pred piatou.* (SMNIZ, 30)

↑ neväzobný pravovalenčný participant (obligatórne voľné doplnenie)

⇄ ADV smeru, ADV miesta, ADV príčiny/dôvodu, ADV spôsobu, ADV účelu, ADV zreteľa, ADV nástroja / prostriedku

↓ TFHL (na ako dlho), TFRWH (od akého času), THL (ako dlho), TOWH (na kedy), TSIN (odkedy), TTIL (dokedy), TWHEN (kedy)

⟲ valenčná teória, sloveso

CIRCONSTANT DE TEMPS n.m. (F)

ADV MIESTA n. (S)

■ ADV loc

= miestne adverbiále, adverbiále miesta (SMIVA, 263, 138) ; ADV loc (SSNIZ, 45 ; SMNIZ, 29 ; SMIVA, 263)

● 1. ADV miesta (ADVloc) – je neväzobný pravovalenčný participant [. . .]. (SMNIZ, 29)

● Pri vymedzení temporálnych predikátov sa konštatuje prítomnosť obligatórneho temporatívu na pravej strane valencie [. . .].V lexikografickom spracovaní sa však na pravej strane valencie ako obligatórne adverbiálne určenia vymedzujú adverbiále miesta, času, resp. spôsobu. (SMIVA, 138)

● Zo syntaktického hľadiska je lokalizujúca entita na pravej strane valencie okolnostným určením (lokatívom, resp. direktívom) alebo objektom. Statické lokalizačné predikáty vykazujú teda dva modely valenčnej štruktúry : Sn – VF – ADV loc/dir, Sn – VF – Sa/pS. (SMIVA, 115)

● Iný spôsob sa vo VSSS zvolil pri spracovaní lexie pracovať[2] s významom „byť zamestnaný“, pri ktorej sa uvádzajú dva varianty valenčnej štruktúry : a) Sn – VF – ADVloc a b) Sn – VF – ako Sn. (SMIVA, 51)

✍ Pravovalenčný neväzobný participant pri niektorých akčných pohybových slovesách a pri statických lokálno-relačných slovesách. Vyjadruje miesto (východiskové alebo cieľové), príp. priestor, v ktorom platí dynamický príznak pomenovaný slovesom. (SMNIZ, 29)

▒ *Bratislava leží na Dunaji. Bývame na sídlisku.* (SMNIZ, 29)

↑ neväzobný pravovalenčný participant (obligatórne voľné doplnenie)

⇄ ADV smeru, ADV času, ADV príčiny / dôvodu, ADV spôsobu, ADV účelu, ADV zreteľa, ADV nástroja / prostriedku

↻ valenčná teória, sloveso

CIRCONSTANT DE LIEU n.m. (F)

ADV NÁSTROJA / PROSTRIEDKU n. (S)

■ ADV instr

= ADV instr (SMNIZ, 31 ; SSNIZ, 46)

● ADV nástroja/prostriedku (ADVinstr) je neväzobný pravovalenčný participant pri činnostných slovesách. Vyjadruje nástroj, resp. prostriedok, pomocou ktorého sa realizuje činnosť, [. . .]. (SMNIZ, 31)

✍ Neväzobný pravovalenčný participant pri činnostných slovesách. Vyjadruje nástroj, resp. prostriedok, pomocou ktorého sa realizuje činnosť. (SMNIZ, 31)

▒ *Povedala to zvýšeným hlasom.* (SMNIZ, 31)

↑ neväzobný pravovalenčný participant (obligatórne voľné doplnenie)

⇄ ADV smeru, ADV času, ADV príčiny / dôvodu, ADV spôsobu, ADV účelu, ADV zreteľa, ADV miesta

↻ valenčná teória, sloveso

CIRCONSTANT DE MOYEN n.m. (F)

ADV PRÍČINY / DÔVODU n. (S)

■ ADV kauz

= ADV kauz (SSNIZ, 45 ; (SMNIZ, 30)

● ADV príčiny/dôvodu (ADVkauz) – je pravovalenčný neväzobný participant pri niektorých procesných aj statických slovesách, ak nie sú určené časovou alebo miestnou okolnosťou. Vyjadruje príčinu/dôvod slovesného deja, resp. dynamického príznaku. (SMNIZ, 30)

✍ Pravovalenčný neväzobný participant pri niektorých procesných a statických slovesách vyjadruje príčinu / dôvod slovesného deja, resp. dynamického príznaku. (SMNIZ, 30)

▒ *Žila iba pre svoje deti. Sused sedí za krádež.* (SMNIZ, 30)

↑ neväzobný pravovalenčný participant (obligatórne voľné doplnenie)

⇄ ADV smeru, ADV času, ADV miesta, ADV spôsobu, ADV účelu, ADV zreteľa, ADV nástroja / prostriedku

↻ valenčná teória, sloveso

CIRCONSTANT DE CAUSE n.m. (F)

ADV SMERU n. (S)

■ ADV dir

= smerové adverbiále (SMIVA, 263) ; ADV dir (SSNIZ, 45 ; SMNIZ, 30)

● ADV smeru (ADV dir) – je pravovalenčný neväzobný participant [. . .]. (SMNIZ, 30 ; SMNIZ, 30)

● Zo syntaktického hľadiska je lokalizujúca entita na pravej strane valencie okolnostným určením (lokatívom, resp. direktívom) alebo objektom. Statické lokalizačné predikáty vykazujú teda dva modely valenčnej štruktúry : Sn – VF – ADV loc/dir, Sn – VF – Sa/pS.

(SMIVA, 115)

✍ Pravovalenčný neväzobný participant pri niektorých akčných pohybových slovesách a pri statických lokálno-relačných slovesách. Vyjadruje východiskové alebo cieľové miesto, smer, v ktorom platí dynamický príznak pomenovaný slovesom. Vallex, *Valenční slovník českých sloves*, rozlišuje v rámci voľného obligatórneho doplnenia ADV smeru viaceré hyponymá : DIR1 (smer – odkiaľ), DIR2 (smer – kade), DIR3 (smer – kam). (SMNIZ, 30 ; CSLZK, 21)

Chlapci sa vrátili domov. Konečne sme dorazili do cieľa. (SMNIZ, 30)

↑ neväzobný pravovalenčný participant (obligatórne voľné doplnenie)

⇄ ADV miesta, ADV času, ADV príčiny / dôvodu, ADV spôsobu, ADV účelu, ADV zreteľa, ADV nástroja / prostriedku

↻ valenčná teória, sloveso

CIRCONSTANT DE DIRECTION n.m. (F)

ADV SPÔSOBU n. (S)

= ADV mod (SMIVA, 263) (SMNIZ, 30) ; spôsobové adverbiále (SMIVA, 263)

● ADV spôsobu (ADVmod) – je pravovalenčný neväzobný participant [. . .]. (SMNIZ, 30)

● Napríklad pri statickej lexii *pôsobiť*[4] s významom „byť činný, účinkovať" a valenčnou štruktúrou Sn – VF – ADVmod/loc v korpuse nachádzame príklady s oboma typmi okolnostných určení : V Prešove < pôsobil > ako svätiaci biskup. (SMIVA, 51)

✍ Pravovalenčný neväzobný participant pri niektorých postojových, stavových a statických slovesách, ktoré si vyžadujú doplnenie spôsobu realizácie dynamického príznaku. Vyjadruje spôsob alebo kvalitu dynamického príznaku. Príslovkové určenie spôsobu je záväzné aj v dispozičných konštrukciách typu : *Cestovalo sa nám príjemne. Žije sa tu ťažko.* (SMNIZ, 30)

Správaš sa nemožne. Vyzerá ako strašiak do maku. (SMNIZ, 30)

↑ neväzobný pravovalenčný participant (obligatórne voľné doplnenie)

⇄ ADV miesta, ADV času, ADV príčiny/dôvodu, ADV smeru, ADV účelu, ADV zreteľa, ADV nástroja/prostriedku

↻ valenčná teória, sloveso

CIRCONSTANT DE MANIÈRE n.m. (F)

ADV ÚČELU n. (S)

= účelové adverbiále (SMIVA, 263) ; ADV fin (SMIVA, 263) ; ADV mot (SMNIZ, 30)

● Išlo o doklady, v ktorých sa ľavointenčný participant realizuje formou infinitívu alebo vedľajšej vety (čo zodpovedá variantu b) a zároveň sa vo vetnej štruktúre realizuje aj pravointenčný participant Sd (variant a) : *Magicu* (Sd) <*stačilo*> *na postup* (ADVfin) *do finále odohrať* (INF) *iba 20 stretnutí.* (SMIVA, 45 – 46)

● ADV účelu (ADVmot) – je neväzobný pravovalenčný participant pri niektorých pohybových slovesách akčných i procesných. (SMNIZ, 30)

✍ Neväzobný pravovalenčný participant pri niektorých pohybových slovesách akčných i procesných, ktorý vyjadruje účel, pre ktorý sa realizuje slovesný dej/proces. (SMNIZ, 30)

Syn utekal po lekára. Išli sme si zacvičiť. (SMNIZ, 30)

↑ neväzobný pravovalenčný participant (obligatórne voľné doplnenie)

⇄ ADV miesta, ADV času, ADV príčiny/dôvodu, ADV spôsobu, ADV smeru, ADV zreteľa, ADV nástroja/prostriedku

↻ valenčná teória, sloveso

CIRCONSTANT DE BUT n.m. (F)

ADV ZRETEĽA n. (S)

= zreteľové adverbiále (SMIVA, 263) ; ADV asp (SMNIZ, 30 ; SMIVA, 263 ; SSNIZ, 45)

● [VF – ADJ] – ADVasp : aspektuálna delimitácia platnosti vlastnosti/kvality x1 : *bohatý, citlivý, alergický, chudobný* : *Okolie <je bohaté> na športové a kultúrne aktivity.* (SMIVA, 237)

● ADV zreteľa (ADVasp) je neväzobný pravovalenčný participant [. . .]. (SMNIZ, 30)

✍ Neväzobný pravovalenčný participant, ktorý sa nespája s istou sémantickou skupinou slovies. Môže sa uplatniť všade tam, kde je možné vymedziť, delimitovať intenciu (rozsah platnosti) slovesného predikátu. [. . .] Pretože obmedzuje platnosť príznaku iba na oblasť/osobu pomenovanú okolnostným určením zreteľa, predstavujú valenčné schémy s ADVasp a schémy bez tohto určenia dve odlišné štruktúry : kým predikovaný príznak bez obmedzenia adverbiálnym určením platí všeobecne, predikovaný príznak so zreteľovým určením má platnosť obmedzenú týmto určením. (SMNIZ, 30 – 31)

Sveter je synovi malý. (SMNIZ, 30)

↑ neväzobný pravovalenčný participant (obligatórne voľné doplnenie)

⇄ ADV miesta, ADV času, ADV príčiny/dôvodu, ADV spôsobu, ADV účelu, ADV smeru, ADV nástroja/prostriedku

↻ valenčná teória, sloveso

CIRCONSTANT DE POINT DE VUE n.m. (F)

AGENS m. (S)

■ AG

= AG (SMNIZ, 21)

● Slovesá sa na základe sémantických dištinktívnych príznakov akčnosť, dynamickosť, mutačnosť a rozčlenenosť členia na slovesá akčné, procesné a statické. Z tejto základnej triády vychádza aj delenie ľavovalenčného participanta : pri akčných slovesách je ním vždy agens (AG), pri procesných (neakčných dynamických) je ľavovalenčným doplnením vždy nositeľ procesu (diania a stavu) – procesuál (PROC) a pri statických slovesách je to nositeľ statického stavu – statuál (STAT). (SMNIZ, 21)

✍ Agens (AG) je ľavovalenčný participant pri akčných slovesách so sémantickými príznakmi +A, +D.Je to aktívna východisková substancia vykonávajúca činnosť pomenovanú slovesom, prípadne spôsobujúca túto činnosť (pri kauzatívnych slovesách). Agens je charakterizovaný sémantickým príznakmi HUM, resp. ANIM, prípadne INŠTA (inštitúcia zastupujúca osobu, napr. *polícia*), MECH (mechanizmus), ELE (prírodná sila, živel), prípadne aj ďalšími. (SMNIZ, 21)

Syn išiel do školy. Otec nás pozorne vypočul. Súd ho odsúdil zaplatiť pokutu. (SMNIZ, 22 – 23)

↑ ľavovalenčný participant

⇄ procesuál (PROC), statuál (STAT)

↓ procesor (AGproc), produktor (AGprod), deštruktor (AGdestr), modifikátor, (AGmdfr), manipulátor (AGmanr), kauzátor (AGkauz), komunikant (AGkom), senzor (AGsens), kognizant (AGkog), donor (AGdon), evokátor (AGevo), afektor (AGafe), editor (AGedi), iniciátor(AGinic), kvalifikátor (AGkvr), realizátor (AGrea)

↻ valenčná štruktúra, participant, predikát

ACTANT À GAUCHE DU VERBE / AGENT n.m. (F)

BENEFAKTOR m. (S)

■ BEN

= BEN (SMNIZ, 27)

● Druhým, resp. tretím objektom pri niektorých slovesách môže byť : 1. [. . .] 2. BENEFAKTOR (BEN) – pravovalenčný participant, ktorý nie je dejom zasahovaný. (SMNIZ, 29)

✍ Pravovalenčný väzobný participant, ktorý nie je dejom zasahovaný. Pomenúva entitu, v prospech alebo neprospech ktorej sa slovesný dej realizuje. (SMNIZ, 29)

Syn daroval matke kvety. Otec kúpil auto pre syna. (SMNIZ, 29)

↑ pravovalenčný [väzobný] participant

⇄ objekt (OBJ), paciens (PAC), rezultát(REZ), adresát (ADR), pôvod (ORIG), deštruktát(DEŠT), modifikát (MOD), manipulát (MANT), posesor (POSES), posesum (POS), fenomén (FEN), evokátor (EVO), diktum (DIK), sujet (SUJ), relátor (REL), sekundárny agens (SAG), afektor (AFE), inštrument (INŠT), statuant (STNT), modalizant (MDNT), kvalifikát (KVT), aktor (AKT), iniciátor (INIC), aspekt (ASP), stav (ST), kalita/kvalifikácia (KV), identifikant (ID), donor (DON), donant (DONT)

⟲ participant, valencia slovies, predikát

BENEFICIAIRE n.m. (F)

FUNKČNÝ GENERATÍVNY POPIS m. (S)

■ FGP

= funkčný generatívny opis (FGO) (SAFUR, 151 – 153) ; FGP (SMIVA, 24)

● Výskumy problematiky slovesa v českej lingvistike prebiehajú v niekoľkých školách, o ktorých sa zmienime. V prvom rade ide o teóriu funkčného generatívneho popisu J.Panevovej (1980) a P. Sgalla (1986), ďalej to je teória vetných vzorcov autorov F. Daneša a Z. Hlavsu (1981), výskumy brnianskej školy M. Grepla a P. Karlíka (1986, 1998), teória konštrukcie gramatiky zo sémantickej bázy J. Kořenskeho (1984) a výskumy H. Běličovej (1982, 1996). (SMIVA, 23)

● V jedinej, ale zato široko koncipovanej prednáške *A Dependency Based Generative Description* P. Sgall (Česká republika) veľmi jasne a názorne zhrnul klasické postuláty synchrónnej lingvistiky vo vzťahu k prístupom Pražského lingvistického krúžku s akcentom na funkčný generatívny opis založený na dependenčnej štruktúre vety, koordinácii, aktuálnom členení a morfologických kategóriách. Vyzdvihol úlohu valencie ako základu pre formálny dependenčný opis v zmysle L. Tesnièra. (SAFUR, 151 – 153)

✍ Funkčný generatívny opis, resp. funkčný generatívny popis je založený na dependenčnej štruktúre vety, koordinácii, aktuálnom členení a morfologických kategóriách. (SFURSI, 151 – 153). Teória funkčného generatívneho prístupu (FGP) nadväzuje na idey generatívnej gramatiky. Koncepciu FGP možno sledovať vo viacerých prácach P. Sgalla a J. Panevovej. Najdôležitejšími príspevkami k teórii FGP a v rámci nej k teórii valencie sú práce Formy a funkce ve stavbě české věty (1980), The Meaning of Sentence and its Semantic and Pragmatic Aspects (1986), Úvod do syntaxe a sémantiky (1986) a viacero parciálnych štúdií, ktoré vznikli pri práci na Vallexe v rámci Pražského závislostného korpusu. Najdôležitejšou otázkou v súvislosti s problematikou valencie je relácia medzi rovinou tektogramatickou a tagmemickou, t. j. syntaktickou. Pri vymedzení aktantov ide o prístup, ktorý je na polceste medzi koncepciou L. Tesnièra a Ch. Fillmora. S Tesnièrovým postupom je tu zhoda v tom, že vo vetách typu „Jeřáb zvedá náklad." je podmetové doplnenie vždy agensom, keďže podľa autorov je v týchto prípadoch ťažké nájsť hranicu medzi agensom a inštrumentatívom, riadia sa povrchovou formou. Aktantov je iba päť druhov (agens, paciens, adresát, pôvod, výsledok). Distribúcia aktantov sa riadi nasledujúcimi pravidlami : jediný aktant v rámci = agens, iba dva aktanty = agens a paciens, tri a viac aktantov = agens + paciens + adresát / pôvod / výsledok. V súvislosti s distribúciou aktantov J. Panevová postuluje tzv. posúvanie aktantov, a to kontrastne k Fillmorovmu systému pádov, kde k takému posúvaniu nedochádza. Neposunuté aktanty zodpovedajú rovine ontologického obsahu, rovine jazykového významu zodpovedajú až posunuté aktanty. V niektorých prípadoch však pri distribúcii sémantických rolí dochádza k posunutiu späť k ontologickému plánu, napr. pri dvojvalenčných štruktúrach sa distribúcia semantických rolí agensa a paciensa riadi logikou ontologickej skutočnosti. Základným rysom FGP je stratifikačný pohľad na jazyk. Rozlišuje sa päť jazykových rovín : tektogramatická, tagmemická (rovina vetných členov), morfologická, morfonologická a fonetická. (SMIVA, 24 – 25).

↑ jazykovedná škola

⇄ teória vetných vzorcov, teória konštrukcie gramatiky zo sémantickej bázy

⟲ generatívna gramatika, valenčná teória

DESCRIPTION GÉNÉRATIVE FONCTIONNELLE n.f. (F)

INTENCIA f. (S)

= slovesná intencia (SMNIZ, 11) ; intencia slovesného deja (SMIVA, 20 – 23) ; sémantická valencia (SMIVA, 10)

● V našom prístupe pracujeme s tradičnou, zavedenou terminológiou : rozlišujeme intenciu na úrovni formy (valencia) a intenciu na úrovni významu (intencia), resp. valenciu na úrovni formy (valencia) a valenciu na úrovni významu (intencia). V tomto zmysle sa snažíme o terminologicky transparentné riešenie v prípade spojení ľavointenčný, resp. pravointenčný participant a ľavovalenčná, resp. pravovalenčná pozícia. Ako korešpondujúce termíny používame termín sémantická valencia (t. j. intencia) a syntaktická valencia (t. j. valencia). (SMIVA, 10)

✍ V intencii ako lexikálno-gramatickej kategórii sa spája podstata slovies ako pomenovaní, nesamostatne existujúcich dynamických príznakov a tranzitná povaha slovesného deja. V slovenskej lingvistike zaviedol pojem intencia E. Paulíny (1943), ktorý definoval intenciu ako „zameranie dejania“ smerom od ľavointenčného participanta ako agensa alebo nositeľa dejania smerom k pravointenčnému participantu. Na významovom pláne sa teda vymedzuje uskutočňovateľ dejania, agens, samotné dejanie a predmet dejom zasiahnutý. Jednotlivé slovesné kategórie sa potom líšia tým, ako sú tieto významové zložky vyjadrené v pláne formálnom. Na tomto základe potom stanovuje osem intenčných typov slovies.[. . .] V prácach J. Ružičku (1966, s. 389 – 390) sa intencia slovesného deja vymedzuje ako lexikálno-gramatická kategória slovesa, v ktorej sa spája „podstata slovies ako pomenovaní nesamostatne existujúcich dynamických príznakov a tranzitná povaha slovesného deja“. Popri centrálnom termíne intencia slovesného deja zavádza J.Ružička (1960a, 1960b, 1961) aj termín intenčná hodnota slovesa, ktorý je bližší pojmu valencia slovesa. V prístupe M. Sokolovej (1995) sa rozlišuje intencia na úrovni formy (valencia) a intencia na úrovni významu (intencia). I keď sa v slovenskej syntaxi častejšie hovorí o intencii, či intenčnej hodnote slovesa, valencia je širší pojem v porovnaní s intenciou. Pri slovesnej intencii sa berie do úvahy popri ľavostrannom doplnení iba jediné väzobné doplnenie na pravej strane slovesného príznaku, pri valencii sa berú do úvahy všetky záväzné, prípadne potenciálne doplnenia. Intencia je fenoménom hĺbkovej štruktúry, ktorá je na rozmedzí medzi myšlienkovou štruktúrou a jazykovou štruktúrou. Tým sa intencia zásadne odlišuje od valencie, ktorá je fenoménom povrchovej štruktúry. (SSMIS, 194 ; SMIVA, 20 – 23 ; SMNIZ, 11)

↑ lexikálno-gramatická kategória

↻ intenčný typ slovesa, valencia, intenčné pole slovesa, sloveso, intenčná hodnota slovesa

INTENTION / VALENCE SÉMANTIQUE n.f. (F)

KOMPLEMENT m. (S)

■ COMP

● Do úvahy sa tak neberie samotné vymedzenie komplementu ako prvku realizujúceho sa výlučne pri sponových slovesách [. . .]. (SMIVA, 134)

● Kvantitatívna syntaktická valencia sa vzťahuje na počet komplementov príslušného predikátora, kvalitatívna syntaktická valencia zasa na formálny charakter komplementov. Kvantitatívna sémantická valencia zahŕňa počet argumentov a kvalitatívna sémantická valencia zasa charakter týchto argumentov. (SMIVA, 33)

✍ Komplementy sú obsahové (pravovalenčné) doplnenia pri sponových slovesách. Vyjadrujú sa príčastím alebo adverbiom. Spolu so sponovým slovesom tvoria syntakticky jediný vetný člen – prísudok (v dvojčlennej vete) alebo vetný základ (v jednočlennej vete). Komplementy sa môžu modifikovať do [. . .] sémantických podskupín. (SSNIZ, 46)

■ *Bolo treba počkať. Bola mi zima. Šťava je z citróna. Bol najstarší. Prešov je mesto. Otec je učiteľ. Dom je mojich rodičov.* (SSNIZ, 46 – 47)

↑ pravovalenčný participant (pravovalenčné doplnenie)

↓ komplement dejový (COMPd), komplement stavový (COMPst), komplement temporálny (COMPtemp), komplement – relátor (COMPrel), komplement – relátor II (COMPrel II), komplement – identifikant (COMPid), komplement – posesor (COMPposes), komplement – kvalifikátor (COMPkv), komplement – klasifikátor (COMPklas)

↻ valencia slovies, sponové sloveso, predikát

COMPLEMENT n.m. (F)

KVÁZIVALENČNÉ DOPLNENIE n. (S)

● Autori Vallexu definujú aj tzv. kvázivalenčné a typické doplnenia. Ako kvázivalenčné doplnenia sa hodnotia : prekážka OBST (*Jan zakopl o stůl.*), mediátor MEDIAT (*Otec přitáhl kluka za ucho.*) a rozdiel DIFF (*Náš tým zvítězil o dvě branky.*). Na kvázivalenčnosť však ašpirujú i iné doplnenia, napr. zámer INTT. Ako typické doplnenia sú zvyčajne používané fakultatívne voľné doplnenia, ktoré rozvíjajú celú skupinu slovies s podobným významom. (SMIVA, 34)

✍ Ako kvázivalenčné doplnenia sa hodnotia : prekážka OBST, mediátor MEDIAT, rozdiel DIFF, zámer INTT (SMIVA, 34)

Jan zakopl o stůl. Otec přitáhl kluka za ucho. Náš tým zvítězil o dvě branky. (SMIVA, 34)

⇄ valenčné doplnenie, nevalenčné doplnenie

↓ rozdiel (DIFF), zámer (INTT), prekážka (OBST), mediátor (MEDIAT)

↻ slovesné doplnenie, valencia slovies, predikát

QUASI-ACTANT n.m. (F)

ĽAVOVALENČNÉ DOPLNENIE n. (S)

= ľavovalenčný participant (SMNIZ, 14) (SSNIZ, 37) ; ľavovalenčný aktant (SSNIZ, 14)

● Všetky nestatické predikáty majú príznak +D.V tejto druhej skupine sú procesné (dynamické, neakčné) predikáty, ktoré : [. . .] – môžu tvoriť reflexívne transformáty, ak ich ľavovalenčné aktanty majú príznak (+HUM), netvoria však participiálne transformáty kategórie diatézy, [. . .]. (SSNIZ, 14)

● [. . .]ľavovalenčný participant sa do vetnej štruktúry zapája predikatívnym (vetným či vetotvorným) vzťahom, kým pravovalenčné doplnenia vždy iba vzťahom závislosti – subordinatívnym (či determinatívnym) vzťahom. (SMNIZ, 14)

● Tradične sa slovesné valenčné doplnenia členia na ľavovalenčné a pravovalenčné. (SSNIZ, 30) (SMNIZ, 14)

● Prípady vetných štruktúr, pri ktorých sa v modeli syntaktickej valencie realizuje iba ľavovalenčné doplnenie, vysvetľujeme na pozadí fokusácie, upopredenia deja (*Osobne som mu oznámil, že rokovanie <sa koná>*.). (SMIVA, 139)

✍ Pod termínom ľavovalenčné doplnenie sa rozumie gramatický podmet vety (východisková substancia slovesnej intencie i valencie). Ľavovalenčný participant sa do vetnej štruktúry zapája predikatívnym (vetným či vetotvorným) vzťahom, kým pravovalenčné doplnenia iba vzťahom závislosit – subordinatívnym (či determinatívnym) vzťahom. Medzi ľavovalenčným doplnením a slovesom je vždy obojstranný vzťah. Ľavovalenčný participant je pri osobnom slovese vyjadrený vždy – aspoň gramaticky. (SSNIZ, 30 – 31)

žiak písal, matka písala, dieťa písalo (SSNIZ, 31)

↑ slovesné doplnenie

⇄ pravovalenčné doplnenie

↓ agens (AG), procesuál (PROC), statuál (STAT)

⇄ pravovalenčné doplnenie

↻ valencia, sloveso, vetný model

ACTANT À GAUCHE DU VERBE n.m. (F)

NEVALENČNÉ DOPLNENIE n. (S)

= voľné doplnenie (SMNIZ, 13) (SMIVA, 33) ; fakultatívne doplnenie (SMNIZ, 13) ; cirkonstant (SSMIS, 469)

● V práci pracujeme s doplneniami, ktoré sú : a) valenčné, aa) obligátne, ab) potenciálne. b) Nevalenčné doplnenia, ktoré sú vždy voľné, teda fakultatívne, nie sú komponentmi vetného modelu, . . . (SMNIZ, 13)

✍ Na základe valenčnej teórie sa vetné členy rozdeľujú na konštitutívne (podmienené valenciou, aktanty), ktoré sú špecifické, tj. stoja iba pri slovesách istej podtriedy, a na voľné doplnenia (cirkonstanty), ktoré možno pripojiť ku každému slovesu, teda sú nešpecifické, nepatria k štruktúrnemu vetnému minimu. Voľné doplnenia, tj. nevalenčné doplnenia, sú také doplnenia, ktoré nie sú participantmi valenčnej štruktúry slovesa. Nevalenčné doplnenia sú vždy voľné, teda fakultatívne, nie sú komponentmi vetného modelu, nepatria k štruktúrnemu vetnému minimu. Vo FGP sa slovesné doplnenia na tektogramatickej rovine členia na aktanty a voľné doplnenia. (SMIVA, 33 ; SMNIZ, 13 ; SSMIS, 469)

Juraj potom položil knihu na stôl. (SSMIS, 469)

↑ slovesné doplnenie

⇄ valenčné doplnenie

↻ valenčná štruktúra, vetný model, sloveso

CIRCONSTANT n.m. (F)

OBJEKT m. (S)

■ OBJ (SMNIZ, 26)

● Základným väzobným pravovalenčným participantom je OBJEKT (OBJ). (SMNIZ, 26)

✍ Neživá entita, ktorá je dejom zasahovaná, pričom sa jej podstata nemení. Napriek tomu, že sa v slovenskej gramatickej tradícii terminologicky objekt a paciens nerozlišujú, pokladajú sa za synonymné, pri sémantickej klasifikácii participantov sa rozlišuje objekt ako neživá entita zasahovaná dejom a PACIENS (PAC) ako živá entita, príp. živá bytosť, ktorú slovesný dej zasahuje, ktorá ho trpí, prežíva. (SMNIZ, 12, 26 podľa p. Sgalla, 1986)

▒ Lopta sa dotkla bránky. Chlapec si prezerá obrázky. (SMNIZ, 26)

↑ pravovalenčný [väzobný] participant

⇄ paciens (PAC), rezultát(REZ), adresát (ADR), benefaktor (BEN), pôvod (ORIG), deštruktát(DEŠT), modifikát (MOD), manipulát (MANT), posesor (POSES), posesum (POS), fenomén (FEN), evokátor (EVO), diktum (DIK), sujet (SUJ), relátor (REL), sekundárny agens (SAG), afektor (AFE), inštrument (INŠT), statuant (STNT), modalizant (MDNT), kvalifikát (KVT), aktor (AKT), iniciátor (INIC), aspekt (ASP), stav (ST), kalita/kvalifikácia (KV), identifikant (ID), donor (DON), donant (DONT)

⟲ vetný model, participant, valencia, sloveso, predikát

PATIENT n.m. (F) ; OBJET n.m. (F)

OBLIGATÓRNE VALENČNÉ DOPLNENIE n. (S)

= obligatórne doplnenie (SMIVA, 12) ; obligatórny participant (SMIVA, 85) ; obligátny participant (SMNIZ, 13)

● Participanty môžu byť obligátne, teda také, ktoré sa vo valenčnej štruktúre (a teda aj v príslušnom vetnom modeli) musia realizovať vždy a potenciálne, ktoré sa za istých podmienok môžu vo výpovedi vynechať. (SMNIZ, 13 ; SSNIZ, 30)

● Pri akčných a procesných slovesách sa vymedzujú podtriedy pohybových, polohových, kauzatívnych lokačných a motorických predikátov, pri ktorých je lokatív a direktív v závislosti od slovesného prvku obligatórnym alebo fakultatívnym doplnením. (SMIVA, 110)

● Pokiaľ ide o slovesné doplnenia, pracujeme s terminológiou VSSS [Valenčný slovník slovenských slovies], v ktorom sa rozlišujú valenčné doplnenia obligatórne (nevyhnutné pre významovú a gramatickú úplnosť vetnej konštrukcie), valenčné doplnenia potenciálne (ktoré za istých podmienok nemusia byť realizované, ale z hľadiska vetnej štruktúry sú konštitutívne) a voľné nevalenčné doplnenia, ktoré sú fakultatívne. (SMIVA, 10)

● Identifikačné relátory sa vyznačujú tým, že sémantický rys môže a nemusí byť lexikálne vyjadrený a nepredstavuje tak obligatórny participant valenčnej štruktúry. (SMIVA, 190)

✍ Obligatórne valenčné doplnenie je také, ktoré sa vo valenčnej štruktúre musí realizovať vždy, čiže je nevyhnutné pre významovú a gramatickú úplnosť vetnej konštrukcie. Obligátnosť, potenciálnosť, či fakultatívnosť doplnenia slovesa (sa) dá rozlíšiť iba v konkrétnej výpovedi, pretože závisí od konkrétneho lexikálneho obsadenia jednotlivých pozícií vo vete (SMNIZ, 13).

▒ *Číta knihu. Číta z novín. Dieťa plakalo. Muži neplačú. (Jano) hovoril, aby sme prišli. Hovoril, že sa nemáme znepokojovať.*

↑ valenčné doplnenie (participant)

⇄ potenciálne valenčné doplnenie (potenciálny participant)

⟲ valenčná štruktúra

ACTANT OBLIGATOIRE n.m. (F)

OBLIGATÓRNE VOĽNÉ DOPLNENIE n. (S)

= neväzobný pravovalenčný participant (SMNIZ, 26) ; záväzné okolnostné určenie (SMNIZ, 29)

● Aktanty a obligatórne voľné doplnenia tvoria pri danom slovese jeho valenčný rámec ako zložky lexikálneho hesla tohto slovesa. (SMIVA, 31 – 32)

✍ Vo FGP sa slovesné doplnenia na tektogramatickej rovine členia na aktanty a voľné doplnenia. Pri jednotlivých slovesách sú aktanty buď obligatórne, alebo fakultatívne (v terminológii F. Daneša a Z. Hlavsu sa fakultatívne aktanty označujú ako potenciálne, 1981). Doplnenia označované ako voľné sú spravidla

fakultatívne, v iných prípadoch však obligatórne. Aktanty a obligatórne voľné doplnenia tvoria pri danom slovese jeho valenčný rámec ako zložky lexikálneho hesla tohto slovesa. Pravovalenčné participanty sa členia na väzobné (objekty) a neväzobné (záväzné okolnostné určenia). Neväzobným pravovalenčným participantom sú pri niektorých sémantických podskupinách slovies rôzne typy záväzných okolnostných určení. Tiež v prípade, že je pozícia lokalizovanej entity vyjadrená pomenovaním neživej veci, adverbiálne doplnenie nie je potenciálnym, ale obligatórnym prvkom vetnej štruktúry (**Kniha leží.*) (SMIVA, 31 – 32, 122 ; SMNIZ, 26 – 29)

▒ *Chlapci sa vrátili domov. Bratislava leží na Dunaji. Slnko vychádza pred piatou. Syn utekal po lekára. Žije sa tu ťažko.* (SMNIZ, 29 – 30)

↑ pravovalenčné doplnenie

⇄ pravovalenčný (väzobný) participant

↓ ADV miesta, ADV smeru, ADV času, ADV príčiny / dôvodu, ADV spôsobu, ADV účelu, ADV zreteľ, ADV nástroja / prostriedku

CIRCONSTANT OBLIGATOIRE n.m. (F)

PACIENS m. (S)

■ PAC (SMNIZ, 26)

● Napriek tomu, že sa v našej gramatickej tradícii terminologicky objekt a paciens nerozlišujú, pokladajú sa za synonymné, pri sémantickej klasifikácii participantov budeme rozlišovať objekt ako neživú entitu zasahovanú dejom a PACIENS (PAC) ako živú entitu, príp. živú bytosť, ktorú slovesný dej zasahuje, ktorá ho trpí, prežíva. (SMNIZ, 26)

✍ Pravovalenčný participant vyjadrujúci osobu, ktorá je dejom zasahovaná. (SMNIZ, 27)

▒ *Učiteľ chváli žiakov. Lekár vyšetruje pacienta. Sused opustil manželku.* (SMNIZ, 26 – 27)

↑ pravovalenčný [väzobný] participant

⇄ objekt (OBJ), rezultát (REZ), adresát (ADR), benefaktor (BEN), pôvod (ORIG), deštruktát (DEŠT), modifikát (MOD), manipulát (MANT), posesor (POSES), posesum (POS), fenomén (FEN), evokátor (EVO), diktum (DIK), sujet (SUJ), relátor (REL), sekundárny agens (SAG), afektor (AFE), inštrument (INŠT), statuant (STNT), modalizant (MDNT), kvalifikát (KVT), aktor (AKT), iniciátor (INIC), aspekt (ASP), stav (ST), kvalita/kvalifikácia (KV), identifikant (ID), donor (DON), donant (DONT)

⟳ vetný model, participant, valencia, sloveso, predikát

PATIENT n.m. (F)

POTENCIÁLNE VALENČNÉ DOPLNENIE n. (S)

= potenciálny aktant (SMIVA, 46) ; potenciálny participant (SMIVA, 46), (SMNIZ, 13)

● Otázne je tiež vymedzenie spôsobového určenia ako potenciálneho valenčného doplnenia. (SMIVA, 162)

● Z hľadiska obligatórnosti je participantu so sémantickou rolou DIKT prisudzovaný status obligatórneho a participantom so sémantickými rolami ADR a SUJ status potenciálneho doplnenia. (SMIVA, 84)

● Participanty môžu byť obligátne, teda také, ktoré sa vo valenčnej štruktúre (a teda aj v príslušnom vetnom modeli) musia realizovať vždy, a potenciálne, ktoré sa za istých podmienok môžu vo výpovedi vynechať. (SMNIZ, 13)

● Riešením je zlúčenie týchto dvoch valenčných štruktúr do jednej a možnosť prisúdiť datívne stvárnenému participantovi status potenciálneho aktantu. Potenciálnosť spomínaného participanta sa opiera o korpusové prípady, v ktorých možno spomínaný participant doplniť na základe kontextu, resp. mu prisúdiť status všeobecného aktantu. (SMIVA, 46)

● Nazdávame sa, že v prípade významu „byť neprítomný" možno lokalizačné určenie chápať ako sémanticky obligatórne, v koncepcii VSSS mu možno teda prisúdiť status potenciálneho participanta. (SMIVA, 46)

● Pokiaľ ide o slovesné doplnenia, pracujeme s terminológiou VSSS [Valenčný slovník slovenských slovies], v ktorom sa rozlišujú valenčné doplnenia obligatórne (nevyhnutné pre významovú a gramatickú úplnosť vetnej konštrukcie), valenčné doplnenia potenciálne (ktoré za istých podmienok nemusia byť realizované, ale z hľadiska vetnej štruktúry sú konštitutívne) a voľné nevalenčné doplnenia, ktoré sú fakultatívne. (SMIVA, 10)

✍ Potenciálne valenčné doplnenie je také, ktoré sa za istých podmienok môže vo výpovedi vynechať, ale z hľadiska vetnej štruktúry je konštitutívne. Pokiaľ ide o koncepciu VSSS [Valenčný slovník slovenských

slovies, s. 30], otázka potenciálnosti aktantu v ňom nie je definovaná jednoznačne. Potenciálny aktant sa vymedzuje na základe toho, že „sa za istých podmienok môže vo vete vynechať“. Na základe tejto vágnej formulácie nie je jasné, o aké podmienky ide. Ak by sa ako jediný činiteľ potenciálnosti aktantu uplatnila jeho neprítomnosť v povrchovej štruktúre vety, počet adeptov na tento typ valenčného doplnenia by neúmerne narástol. (SMNIZ, 13 ; SMIVA, 10, 85)

↑ participant / valenčné doplnenie

⇄ obligátny participant / obligátne valenčné doplnenie

↻ valenčná štruktúra, sloveso

PARTICIPANT POTENTIEL n.m. (F)

PÔVOD m. (S)

= ORIG (SMIVA, 263)

● V prípade troj- a viacvalenčných štruktúr sa roly výsledku, pôvodu a adresáta distribuujú na základe sémantiky alebo na základe prototypickej formy. (SMIVA, 34)

● Pokiaľ ide o sémantickú rolu príslušného participanta, zo zápisu príslušnej lexie vo VSSS je zrejmé, že príslušný participant má zo syntaktického hľadiska status objektového doplnenia, no v súpise sémantických rolí rolu pôvodu nenachádzame. Pripomíname, že v teórii FGP sa ako jeden z aktantov vymedzuje pôvod (ORIG). (SMIVA, 34)

✍ Aktant so sémantickou rolou pôvodu, ktorý sa vymedzuje na úrovni sémantickej valencie, pričom na úrovni syntaktickej valencie dochádza k extenzii valenčnej štruktúry o novú pravovalenčnú pozíciu. (SMIVA, 34, 173 – 174)

Byť z dreva. Bryndza pochádza z Rumunska. (SMIVA, 131, 173 – 174)

↑ pravovalenčný [väzobný] participant

⇄ objekt (OBJ), paciens (PAC), rezultát (REZ), adresát (ADR), benefaktor (BEN), deštruktát (DEŠT), modifikát (MOD), manipulát (MANT), posesor (POSES), posesum (POS), fenomén (FEN), evokátor (EVO), diktum (DIK), sujet (SUJ), relátor (REL), sekundárny agens (SAG), afektor (AFE), inštrument (INŠT), statuant (STNT), modalizant (MDNT), kvalifikát (KVT), aktor (AKT), iniciátor (INIC), aspekt (ASP), stav (ST), kalita / kvalifikácia (KV), identifikant (ID), donor (DON), donant (DONT)

↻ participant, valencia slovies, predikát

ORIGINE n.f. (F)

PRAVOVALENČNÉ DOPLNENIE n. (S)

= pravovalenčný participant (SMNIZ, 26)

● Tradične sa slovesné valenčné doplnenia členia na ľavovalenčné a pravovalenčné. (SSNIZ, 30)

● Pravovalenčné participanty sa členia na väzobné (objekty), neväzobné (záväzné okolnostné určenia) a komplementy (obsahové doplnenia pri sponových a kategoriálnych slovesách). (SSNIZ, 41)

● Pri jednotkách *hodiť sa*/*hodit se* korpus odhalil pomerne vysoký počet dokladov, pri ktorých možno pravovalenčné doplnenie hodnotiť (v zhode s Vallexom) ako direktívne okolnostné určenie. (SMIVA, 45)

✍ Pravovalenčné doplnenia (participanty) sa členia na väzobné (objekty) a neväzobné (záväzné okolnostné určenia), pričom objekt je základným väzobným pravovalenčným participantom. Na rozdiel od ľavovalenčného (doplnenia), ktoré môže byť pri jednom slovese iba jedno, pravovalenčných doplnení môže byť pri jednom slovese viac. (SMNIZ, 26)

Chlapec si prezerá výklady. (SSNIZ, 42)

↑ slovesné doplnenie

⇄ ľavovalenčné doplnenie

↓ pravovalenčný väzobný participant (objekt) ; pravovalenčný neväzobný participant (záväzné okolnostné určenie, obligatórne voľné doplnenie)

↻ valencia, sloveso, predikát, vetný model

PARTICIPANT À DROITE (DU VERBE) n.m. (F)

PRAVOVALENČNÝ VÄZOBNÝ PARTICIPANT m. (S)

● Pravovalenčné participanty sa členia na väzobné (objekty), neväzobné (záväzné okolnostné určenia). (SMNIZ, 26)

✍ Základným väzobným pravovalenčným participantom je objekt (OBJ). (SMNIZ, 26). J. Nižníková konštatuje, že vzhľadom na sémantickú náplň slovesa sa pravovalenčný väzobný participant môže modifikovať do nasledovných sémantických podtypov : objekt (OBJ), paciens (PAC), rezultát (REZ), deštruktát (DEŠT), modifikát (MOD), manipulát (MANT), posesor (POSES), posesum (POS), fenomén (FEM), evokátor (EVO), diktum (DIK), sujet (SUJ), relátor (REL), sekundárny agens (SAG), inštrument (INST), afektor (AFE), statuant (STNT), modalizant (MDNT), kvalifikát (KVT), aktor (AKT), iniciátor (INIC), aspekt (ASP), stav (ST), kvalita (KV), identifikant (ID), donor (DON), donant (DONT). Druhým, resp. tretím objektom pri niektorých slovesách môže byť : adresát (ADR) a benefaktor (BEN). Na rozdiel od ľavovalenčného participanta, ktorý môže byť pri jednom slovese iba jeden, pravovalenčných participantov môže byť pri jednom slovese viac. (SMNIZ, 26 – 29)

▒ *Chlapec si prezerá obrázky.* (SMNIZ, 26)

↑ pravovalenčný participant (pravovalenčné doplnenie)

⇄ pravovalenčný neväzobný particiant

↓ objekt (OBJ), paciens (PAC), rezultát (REZ), deštruktát (DEŠT), modifikát (MOD), manipulát (MANT), posesor (POSES), posesum (POS), fenomém (FEM), evokátor (EVO), diktum (DIK), sujet (SUJ), relátor (REL), sekundárny agens (SAG), inštrument (INST), afektor (AFE), statuant (STNT), modalizant (MDNT), kvalifikát (KVT), aktor (AKT), iniciátor (INIC), aspekt (ASP), stav (ST), kvalita (KV), identifikant (ID), donor (DON), donant (DONT), adresát (ADR), benefaktor (BEN)

⟲ valenčná teória, sloveso, objekt, význam

ACTANT À DROITE (DU VERBE) n.m. (F)

PREDIKÁT m. (S)

= prísudok (SSMIS, 353)

● Gramatickú štruktúru tvorí okrem subjektu a predikátu záväzné pravovalenčné doplnenie [. . .]. (SMNIZ, 118)

● Plnovýznamové slovesá ako syntetický prostriedok na vyjadrenie predikátov môžu vyjadrovať statické stavy a vzťahy (*patriť, zhodovať sa*), diania alebo dynamické procesy (*bolieť, starnúť*) a činnosti (*robiť, bežať*). (SSNIZ, 10)

✍ Základný vetný člen, ktorý syntagmaticky závisí od podmetu a spolu s ním tvorí predikatívnu syntagmu, v ktorej sa realizuje gramatické jadro dvojčlennej vety. Predikátu, resp. prísudku ako členu gramatickej štruktúry vety na úrovni sémantickej štruktúry zodpovedá dynamický príznak, ktorý sa na rozdiel od statického príznaku vyznačuje rozloženosťou v čase a v priestore, t. j. medzi substanciami. Dynamický príznak ako obsahová stránka prísudkového slovesa predpokladá a vyžaduje vyjadrenie východiskovej substancie, na ktorú sa viaže na základe intencie slovesného deja, nemusí však predpokladať vyjadrenie zasahovanej substancie, na ktorú sa dynamický príznak orientuje, na ktorú prechádza a podobne. Sloveso ako predikát je centrálnou zložkou vety s organizujúcim postavením vo vzťahu k ostatným, neslovesným zložkám vety. Syntaktický vzťah, na ktorom je vybudovaná predikatívna syntagma, predikácia, je hlavný determinatívny vzťah, na ktorom sa zakladá dvojčlenná veta [. . .] V sémantickej syntaxi, ktorá vychádza zo sémantiky slova, najmä slovesa, sa pokladá predikát za najdôležitejší vetný člen, pretože sloveso ako centrálna časť vety otvára vo svojom okolí isté pozície na pomenovania substancií spätých so slovesným dejom, resp. aj vlastností a okolností charakteristických pre dej. Podľa toho je sémantická štruktúra vety daná výberom slovesa a jeho sémantickými vlastnosťami. Podľa lexikálno-morfologických prostriedkov slúžiacich na realizáciu predikátu rozlišuje sa slovesný predikát a neslovesný (slovesno-menný) predikát. Na vyjadrenie slovesného predikátu slúžia jednoduché a zložené slovesné tvary alebo spojenia pomocných slovies v určitom tvare s neurčitkom plnovýznamového slovesa. (SSMIS, 353 ; SMKAC, 28, 62, 63)

▒ *patriť, zhodovať sa, bolieť, starnúť, robiť, bežať* (SSNIZ, 10)

↑ vetný člen

↓ statický predikát, procesný predikát, akčný predikát, slovesný predikát, vetný predikát, neslovesný predikát

⟲ predikácia, gramatická štruktúra

PRÉDICAT n.m. (F)

PROCESUÁL m. (S)

■ PROC (SMNIZ, 21)

● Slovesá sa na základe sémantických dištinktívnych príznakov akčnosť, dynamickosť, mutačnosť a rozčlenenosť člena na slovesá akčné, procesné a statické. Z tejto základnej triády vychádza aj delenie ľavovalenčného participanta : pri akčných slovesách je ním vždy agens (AG), pri procesných (neakčných dynamických) je ľavovalenčným doplnením vždy nositeľ procesu (diania a stavu) – procesuál (PROC) a pri statických slovesách je to nositeľ statického stavu – statuál (STAT). (SMNIZ, 21)

✍ Procesuál je ľavovalenčný participant pri dynamických neakčných (procesných) slovesách so sémantickými príznakmi –A, +D.Je to neaktívna východisková substancia, ktorá je nositeľom fyzického, psychického či iného procesu alebo jeho zmeny, stavu alebo vlastnosti. Procesuálom môže byť živá bytosť, ale aj neživé predmety. (SMNIZ, 23)

▒ *Pacient veľmi trpí. Lístie padá zo stromu. Mačka vidí aj potme.* (SMNIZ, 23)

↑ ľavovalenčný participant

⇄ agens (AG), statuál (STAT)

↓ existent PROCexist), statuant (PROCstnt), aktor (PROCakt), procesuent (PROCprocnt), atribuent (PROCatr), senzor (PROCsens), kognizant (PROCkog), afektor (PROCafe), kauzátor (PROCkaut), modifikant (PROCmdfnt), disponent (PROCdisp), modalizant (PROCmodnt), akceptor (PROCakc)

⟲ valenčná štruktúra, participant, predikát

PARTICIPANT GAUCHE PROCESSUEL DU VERBE n.m. (F)

REZULTÁT m. (S)

■ REZ (SMNIZ, 27)

● Vzhľadom na sémantickú náplň slovesa sa pravovalenčný väzobný participant môže modifikovať do nasledovných sémantických podtypov : [. . .] 3. Rezultát (REZ) – pravovalenčný participant pri kreatívnych akčných slovesách. (SMNIZ, 27)

✍ Pravovalenčný väzobný participant, entita, ktorá je výsledkom práce alebo aktivity agensa, príp. prírodnej sily, ktorá vzniká jej pôsobením, čiže predtým neexistovala. (SMNIZ, 27)

▒ *Maliar namaľoval obraz. Murári postavili dom.* (SMNIZ, 27)

↑ pravovalenčný [väzobný] participant

⇄ objekt (OBJ), paciens (PAC), adresát (ADR), benefaktor (BEN), pôvod (ORIG), deštruktát (DEŠT), modifikát (MOD), manipulát (MANT), posesor (POSES), posesum (POS), fenomén (FEN), evokátor (EVO), diktum (DIK), sujet (SUJ), relátor (REL), sekundárny agens (SAG), afektor (AFE), inštrument (INŠT), statuant (STNT), modalizant (MDNT), kvalifikát (KVT), aktor (AKT), iniciátor (INIC), aspekt (ASP), stav (ST), kalita / kvalifikácia (KV), identifikant (ID), donor (DON), donant (DONT)

⟲ vetný model, participant, valencia, sloveso

RÉSULTAT n.m. (F)

SLOVESNÁ VALENCIA f. (S)

■ valencia (SSNIZ, 7)

✶ Termín „valencia“ prevzal L. Tesnière do jazykovedy z chémie (lat. valere = byť mocný). (SSMIS, 469)

● Sloveso si svojou sémantikou vyžaduje alebo nevyžaduje isté typy doplnení na to, aby vznikla gramaticky korektná a významovo úplná vetná štruktúra. Táto vlastnosť slovesa sa nazýva slovesná valencia. (SMNIZ, 11)

✍ Valencia sa chápe ako schopnosť slovesa (príp. aj iného slova) viazať na seba istý počet ďalších jazykových jednotiek (doplnení, participantov) a určovať ich tvarové a významové vlastnosti, pričom ide o funkčnú viazanosť slovesa so substanciami, čiže aktantmi, zúčastnenými na slovesnom deji. Valencia je teda vlastnosť slovesa vyžadovať alebo nevyžadovať isté typy doplnení na to, aby vznikla gramaticky korektná a významovo úplná vetná štruktúra. V slovenskej syntaxi sa síce častejšie hovorí o intencii, či intenčnej hodnote (Pauliny, 1943 ; Ružička, 1968 ; Miko, 1972 ; Kačala, 1971, 1974, 1977, 1989 ; Zimek, 1980 a i.), ale valencia je širší pojem v porovnaní s intenciou. Pri slovesnej intencii sa berie do úvahy popri ľavostrannom doplnení iba jediné väzobné doplnenie na pravej strane slovesného príznaku, pri valencii sa berú do úvahy všetky záväzné, prípadne potenciálne doplnenia. (SSNIZ, 7 ; SSMIS, 469 ; SMNIZ, 10, 11)

▒ *hovoriť rodičom o deťoch pravdu* (SMNIZ, 10)

▒ *Prší. Otec spí. Jano vypil pivo. Chlapec podal starenke palicu.* (SSMIS, 469)

↑ vlastnosť (schopnosť) slovesa

⇄ intencia slovesného deja

⟲ sloveso, valenčné doplnenie, valenčný typ

VALENCE DU VERBE n.f. (F)

SLOVESNÉ DOPLNENIE n. (S)

● Aby sme sa vyhli podobným nedorozumeniam, budeme používať termín slovesné doplnenia ako najširší termín, ktorý zahŕňa všetky typy slovesných doplnení – valenčných aj nevalenčných. (SMNIZ, 13)

✍ Termín „slovesné doplnenie" zahŕňa všetky typy slovesných doplnení – valenčných aj nevalenčných. J. Panevová (1974, 1975) delí slovesné doplnenia na aktanty a voľné doplnenia. Podobné rozčlenenie prezentuje aj P. Sgall (1986). Obligátne aj fakultatívne doplnenia nazýva aktanty (alebo vnútorné doplnenia). Zaraďuje k nim iba agens, paciens, adresát, pôvod a výsledok. Ich typickým znakom je, že sa pri jednom slovese môžu vyskytovať iba raz. (SMNIZ, 12, 13)

↑ valenčná štruktúra

⇄ sloveso

↓ valenčné doplnenie, nevalenčné doplnenie

(GROUPE) COMPLEMENT DU VERBE n.m. (F)

SLOVESO n. (S)

= verbum (SMKAC, 85)

● Syntaktická valencia slovesa sa chápe ako schopnosť viazať na seba obligatórne pozície, pričom valencia implikuje v sebe počet pozícií, ich formy i konkrétne podoby. (SMIVA, 22)

● Ústredným pojmom valenčnej teórie je sloveso. Práve ono v pozícii vetného predikátu (v priamom, nemetaforickom použití) svojou sémantikou a z nej vyplývajúcim valenčným potenciálom rozhoduje o charaktere vetnej štruktúry. (SSNIZ, 7)

✍ Slovesá čiže verbá sú ohybné slová, ktorými sa pomenúvajú dynamické príznaky vecí a ktoré majú lexikálnogramatické kategórie intencie a vidu, ako aj gramatické kategórie času, spôsobu, slovesného rodu a kongruencie (zhody). Syntakticky sa uplatňujú jednak ako prísudok dvojčlenných viet alebo vetný základ jednočlenných viet, jednak ako ostatné vetné členy (podmet, predmet, prívlastok, prístavok, príslovkové určenie alebo doplnok). Sloveso ako predikát sa pokladá za centrálnu zložku sémantickej štruktúry vety s organizujúcim postavením vo vzťahu k ostatným, neslovesným zložkám vety. V takýchto slovesných vetách ide o nejaké dianie, proces, udalosť, činnosť, resp. o dynamický príznak rozložený v čase a priestore. Sloveso na základe svojich sémantických a gramatických vlastností predpokladá okolo seba pomenovania substancií spätých s jeho významom nielen z kvantitatívnej, ale najmä z kvalitatívnej stránky. Kvantitatívnou stránkou sa rozumie počet pomenovaní, ktoré sa môžu v intenčnej sfére z prednej alebo zo zadnej strany dynamického príznaku spájať so slovesom na základe intencie slovesného deja. Táto možnosť a schopnosť slovesa realizovať na prednej alebo na zadnej strane dynamického príznaku príslušné pomenovanie (pomenovania) substancie (substancií), s ktorou (ktorými) sa sloveso ustálene spája na základe intencie svojho deja, sa nazýva intenčná hodnota slovesa. Kvalitatívnou stránkou pomenovaní substancií predpokladaných a požadovaných slovesom sa rozumie sémantika týchto pomenovaní. Sémantické vlastnosti slovesa ako predikátu, na základe ktorých sa realizuje jeho spájateľnosť s pomenovaniami inej slovnodruhovej platnosti, sa označuje ako intencia slovesného deja. Rámec, v ktorom dynamický príznak prebieha, resp. sa pohybuje, je intenčná sféra slovesa. (SMKOL, 360 ; SMKAC, 29 – 30)

Autor odovzdal rukopis redaktorovi. Rodičia sa vrátili z dovolenky. Po slanom mäse človeka smädí. (SMKOL, 360)

↑ slovný druh

⇄ slovesný predikát

↓ akčné (dynamické) sloveso, autosyntagmatické sloveso, bezpredmetové / subjektové sloveso, bezsubstanciálne sloveso, činnostné sloveso, intenčné homonymum, kategoriálne sloveso, konverzné sloveso, modifikátor, neosobné sloveso / impersonálium, neplnovýznamové sloveso / synsémantické sloveso, neprechodné / intranzitívne sloveso, nezvratné sloveso, operátor, osobné sloveso / personálium , plnovýznamové sloveso / autosémantické sloveso, pomocné sloveso , predmetové sloveso / objektové sloveso, prechodné sloveso / tranzitívne sloveso, procesné sloveso, sponové sloveso, sponový operátor, statické sloveso, stavové sloveso, subjektovo-objektové sloveso, synsyntagmatické sloveso, viacintenčné sloveso, zvratné sloveso

⇄ nesloveso

↻ slovesný tvar, slovesná kategória, sémantika slovesa, slovesná intencia

VERBE n.m. (F)

STATUÁL m. (S)

■ STAT (SMNIZ, 27 ; SMIVA, 264)

● Pokiaľ ide o sémantické roly participantov, ľavointenčnému participantu je zhodne pri všetkých predikátoch pridelená sémantická rola statuála – nositeľa kvalifikácie. (SMIVA, 149)

● Slovesá sa na základe sémantických dištinktívnych príznakov akčnosť, dynamickosť, mutačnosť a rozčlenenosť člena na slovesá akčné, procesné a statické. Z tejto základnej triády vychádza aj delenie ľavovalenčného participanta : pri akčných slovesách je ním vždy agens (AG), pri procesných (neakčných dynamických) je ľavovalenčným doplnením vždy nositeľ procesu (diania a stavu) – procesuál (PROC) a pri statických slovesách je to nositeľ statického stavu – statuál (STAT). (SMNIZ, 21)

✍ Statuál je ľavovalenčný participant pri statických slovesách so sémantickými príznakmi - A et - D.Je to entita, ktorá je nositeľom statického stavu, vzťahu alebo vlastnosti. Vety so statuálom je možné parafrázovať pomocou menného prísudku, napr. *Brat robí šoféra. = Brat je šoférom.* Väčšina týchto podtypov statuálu (okrem kvalifikanta) sa môže realizovať rovnako v ľavovalenčnej ako aj v pravovalenčnej pozícii, napr. *Rodičia majú dom. Dom patrí rodičom.* (SMNIZ, 25 ; SMNIZ, 25)

▒ Auto *je v garáži. Pes je cicavec. Kniha je moja. Mačka má malé mačiatka.* (IOC)

↑ ľavovalenčný participant

⇄ agens (AG), procesuál (PROC)

↓ relátor(STATrel), identifikant (STATid), posesor (STATposes), posesum (STATpos), kvalifikát (STATkvt), statuant (STATstnt), disponent (STATdisp)

↻ valenčná štruktúra, participant, predikát

PARTICIPANT GAUCHE STATIQUE DU VERBE n.m. (F)

VALENČNÁ POZÍCIA f. (S)

■ pozícia

● Sémantické predikáty ako jazykové koreláty dynamickej vlastnosti substancie sa vyjadrujú zvyčajne jedným určitým tvarom plnovýznamového slovesa, ktoré ako funktor odkrýva valenčné pozície pre sémantické participanty. (SSNIZ, 8)

✍ Valenčnú pozíciu otvárajú predikáty na základe svojho valenčného potenciálu. Predikáty otvárajú dve valenčné pozície : ľavovalenčná pozícia je pri nich obsadená pomenovaním entity, na ktorej je sémantický akcent, pravovalenčná pozícia je obsadená pomenovaním entity, ktorá je s ňou v korelácii. Obidve pozície môžu byť obsadené substantívami ľubovoľného sémantického profilu, to znamená, že obidve sú sémanticky voľné, premenné. Syntaktická valencia slovesa sa chápe ako schopnosť viazať na seba obligatórne pozície, pričom valencia implikuje v sebe počet pozícií, ich formy i konkrétne podoby. (SMIVA, 22, 36, 201)

▒ Ako príklad uvádzame primárne akčné sloveso *hovoriť*1 (vydávať artikulované zvuky so zrozumiteľnou informáciou), pri ktorom sa na pravej strane valencie otvárajú tri valenčné pozície pre participanty so sémantickými rolami diktu (DIKT), adresáta (ADR) a sujetu (SUJ). (SMIVA, 84)

↑ pozícia

↓ pravovalenčná pozícia, ľavovalenčná pozícia ; obligatórna pozícia, fakultatívna pozícia

↻ valencia, predikát, valenčná štruktúra, participant

POSITION VALENCIELLE n.f. (F)

VALENČNÁ ŠTRUKTÚRA f. (S)

= valenčný rámec (SMIVA, 44) ; valenčná schéma (SSNIZ, 9)

● Vo valenčnom prístupe môže zmenená valenčná štruktúra indikovať vyčlenenie novej slovesnej lexie. (SMIVA, 40)

● Vo vetných štruktúrach so statickým predikátom má valenčná štruktúra podobu /Sn/ – VF : *Rastlina nepríjemne <páchne> a má horkastú chuť. – Kôpor navyše príjemne <vonia>.* (SMIVA, 246)

● Základom hesla je valenčná štruktúra (VŠ). Každá valenčná schéma obsahuje určitý tvar slovesa (verbem finitum VF) a slovesné participanty, pri ktorých sa uvádza ich základná charakteristika. (SSNIZ, 48)

● Vallex pracuje s jedným významom, pričom valenčný rámec lexie zahŕňa tri varianty pravovalenčných doplnení : *bát se* = mít strach ACT1 PAT2/inf/aby,zda, že. (SMIVA, 44)

● Vo valenčnej schéme naznačujeme jednotu gramatických funktorov a ich vnútorných plnovýznamových doplnení pomocou hranatých zátvoriek [ ]. (SSNIZ, 9)

✍ Termín valenčná štruktúra je užitočný z hľadiska lexikografického spracovania, keďže korešponduje s termínom sémantická štruktúra, termín valenčný rámec zasa koreluje s anglickým termínom „frame". Valenčná štruktúra obsahuje určitý tvar slovesa (verbum finitum VF) a slovesné participanty, pri ktorých sa uvádza ich základná charakteristika. Konfigurácia výrazových prostriedkov obligatórnych a potenciálnych participantov reprezentuje valenčnú štruktúru, resp. valenčný rámec slovesa. (SSNIZ, 9, 48 ; SMIVA, 10)

/Sn/ – VF – Sa/VV (SSNIZ, 94)

↓ verbum finitum (VF), slovesné doplnenie

⥁ valencia slovies, valenčný slovník

CADRE VALENCIEL n.m. (F)

VALENČNÉ DOPLNENIE n. (S)

= participant (SMIVA, 9 ; SMNIZ, 13) ; aktant (SMNIZ, 13 ; SMIVA, 152)

● Valenčné doplnenia nazývame aj participanty (príp. aktanty). Participanty môžu byť obligátne, teda také, ktoré sa vo valenčnej štruktúre [. . .] musia realizovať vždy, a potenciálne, ktoré sa za istých podmienok môžu vynechať. (SMNIZ, 13)

● Pri základnom a extenznom variante valenčnej štruktúry vyzerá distribúcia aktantov s jednotlivými sémantickými rolami v príslušných valenčných pozíciách nasledovne : v prípade valenčnej štruktúry Sn – VF – Sd sa dané participanty realizujú tak, že ľavovalenčnú pozíciu obsadzuje aktant so sémantickou rolou nositeľ kvalifikácie a pravovalenčnú pozíciu zasa aktant so sémantickou rolou nositeľ postoja. (SMIVA, 152)

● Syntaktickú valenciu chápeme ako schopnosť slovesa viazať na seba istý počet participantov (kvantitatívna valencia) a determinovať ich morfologicko-syntaktickú charakteristiku (kvalitatívna valencia). (SMIVA, 78)

● Problematické je aj celkové vymedzenie participantov pri statických slovesách. (SMIVA, 38)

● Na základe valenčnej teórie sa vetné členy rozdeľujú na konštitutívne (podmienené valenciou, aktanty), ktoré sú špecifické, tj. stoja iba pri slovesách istej podtriedy, a na voľné doplnenia (cirkonstanty), ktoré možno pripojiť ku každému slovesu, teda sú nešpecifické, nepatria k štruktúrnemu vetnému minimu. (SSMIS, 469)

✍ Valenčné doplnenie je konštitutívne, je participantom valenčnej štruktúry, i keď za istých podmienok ho možno z vety vynechať. (SMNIZ, 13)

Juraj potom položil knihu na stôl. (SSMIS, 469)

↑ slovesné doplnenie

⇄ nevalenčné doplnenie = fakultatívne doplnenie = voľné doplnenie = cirkonstant

↓ valenčné doplnenie obligátne = participant obligátny, valenčné doplnenie potenciálne = participant fakultatívny = participant potenciálny, pravovalenčné doplnenie = pravovalenčný participant, ľavovalenčné doplnenie = ľavovalenčný participant

⇄ nevalenčné doplnenie = fakultatívne doplnenie = voľné doplnenie = cirkonstant

⥁ valenčná štruktúra, valencia, sloveso

COMPLEMENT VALENCIEL (essentiellement PARTICIPANT, év. ACTANT) n.m. (F)

Articles des termes français dans l'ordre alphabétique suivis des termes équivalents slovaques

ACTANT n.m. (F)

= participant interne (PPO)

● Pour chacun des sens, ces cadres verbaux sont divisés en participants internes (actants), en « quasi-actants » (la différence, l'intention et l'obstacle) et en participants externes, libres (complémentation libre – circonstants). (FAPPO, 100)

● Selon le principe de la spécification, le contenu sémantique des relations actancielles dépend entièrement du lexème verbal en question. Leur nombre est illimité ; théoriquement, il équivaut au nombre des verbes, ou plutôt des acceptions des verbes, multiplié par le nombre des actants respectifs. (FABOS, 196)

● Ensuite viennent les champs indiquant le schéma valenciel, soit chacun des termes de valence (actants) du verbe [...], ainsi que leurs propriétés. (FDEYN, 15)

✍ Les actants sont les êtres ou les choses qui, à un titre quelconque et de quelque façon que ce soit, même au titre de simples figurants et de la façon la plus passive, participent au procès. (L. Tesnière, *Eléments de syntaxe structurale*, Klincksieck, 1959). La notion d'actant est issue de la syntaxe structurale de Lucien Tesnière (1893 – 1954). Partant d'une descrtiption du noeud verbal qui établit une analogie avec le drame (le verbe comme le drame comporte nécessairement un procès ; c'est-à-dire une action, des acteurs et des cirtonstances), Tesnière distingue trois composants dans la phrase : le verbe, les actants et les circonstants. Le nombre d'actants que les verbes sont susceptibles de régir définit leur valence. La notion d'actant pose de sérieux problèmes de frontière entre les plans syntaxique et sémantique. Si l'on souhaite clarifier la notion, il est possible, par exemple, comme le proposent certains linguistes de l'opposer à celle d'argument. L'argument est alors décrit comme un constituant nominal d'une relation prédicative qui sature une des positions syntaxiques définies par la structure du verbe (sujet, objet). L'actant, par distinction, désigne un participant au procès : ex. dans *Chloé cherche sa trousse*, *Chloé* et *sa trousse* forment à la fois deux arguments (sujet, objet : plan syntaxique) et deux actants (agent, patient : plan sémantique). On peut établir des correspondances entre d'une part participants, circonstances, procès (plan sémantique), et d'autre part actants, circonstants, verbe (plan morphosyntaxique). L. Tesnière (1959) opposait déjà les actants aux circonstants, mais la distinction reposait sur des critères sémantiques.(FDNEU, 15 ; FDEYN, 15)

Ainsi dans la phrase fr. *Alfred donne le livre à Charles*, *Charles*, et même *le livre* ; bien que n'agissant pas par eux-mêmes, n'en sont pas moins des actants au même titre qu'*Alfred*. (L. Tesnière, *Eléments de syntaxe structurale*, Klincksieck, 1959) (FDNEU, 15)

↑ groupe complément du verbe

⇄ circonstant

↓ actant facultatif, actant obligatoire ; agent (prime actant), actant gauche (actant à gauche du verbe) ; actant droit (actant à droite du verbe)

⟳ actance, valence, cadre valenciel, verbe

VALENČNÉ DOPLNENIE n. (S)

ACTANT À GAUCHE DU VERBE n.m. (F)

■ actant (de) gauche

= prime actant (FABOS, 198) ; = agent (FDNEU, 22 ; FGCRE) ; = acteur (PPO)

● En revanche, les Processus Non Résultatifs (PNRT) ou les Processus Résultatifs Spatiaux (PRS) et les verbes d'état induisent l'attribution d'une propriété à l'actant de gauche, soit par l'absence d'un objet visé *Pierre est en train de partir à Paris*, soit par l'évocation d'une situation stative **Jean est en train d'emprunter un poste de radio au curé*. (FAMGAL, 78 – 98)

● Dans la construction accordée, l'actant (à droite ou à gauche) du verbe est sémantiquement le patient, soit donc l'objet dans la construction active non pronominale. Lorsqu'il est à gauche du verbe, il est interprété sans discussion comme un sujet. Mais lorsqu'il est à droite, ce qui est en la position la plus usuelle dans ce cas (non marquée) il se confond facilement avec l'objet dont il garde des propriétés. (FAMULL, 187 – 202)

● Le prime actant représente préférentiellement le pôle de l'agentivité, alors que le second actant, s'il y en a, est neutre à cet égard : il peut être un agent potentiel qui n'exerce pas son agentivité, ou il peut être non-agentif de par sa nature. (FABOS, 198)

✍ Le terme *actant à gauche du verbe* correspond à l'actant placé à gauche du verbe. Les actants constituent la valence du verbe. Ils sont hiérarchisés de manière exclusivement syntaxique, d'après la fonction syntaxique qu'ils remplissent dans la phrase active : sujet = actant 1 (prime actant), complément d'objet direct = actant 2, complément d'objet indirect = actant 3. Les linguistes slovaques distinguent, sémantiquement, trois types d'actants placés à gauche du verbe : *agens*, pour les verbes d'action, *procesuál*, pour les verbes de processus, et *statuál*, pour les verbes statiques. (FDBORT ; FAMGAL ; SMNIZ)

Alfred donne le livre à Charles. (FMTES, 102)

↑ actant

⇄ second actant, tiers actant

⟲ valence verbale, verbe, actant, cadre valenciel

ĽAVOVALENČNÉ DOPLNENIE n. (S) : [AGENS m. / PROCESUÁL m. / STATUÁL m.]

ACTANT À DROITE (DU VERBE) n.m. (F)

= participant interne [à droite (du verbe)] (PPO)

● Dans la construction accordée, l'actant (à droite ou à gauche) du verbe est sémantiquement le patient, soit donc l'objet dans la construction active non pronominale. (FAMULL, 187 – 202)

● Sur le plan syntaxique on peut constater l'omission (massive, comme le constatait déjà Greidanus qui, se limitant alors au français parlé, en faisait une caractéristique de l'oral) de l'actant à droite du verbe, omission pouvant aller jusqu'à une récessivité absolue ; même lorsque cela n'est pas le cas, la fréquence (pour ne pas dire la systématisation) du procédé souligne peut-être une prédilection, dans certains types de textes, pour les énoncés mono-actanciels (quel que soit par ailleurs le type de procès exprimé par le lexème verbal). (FAKROT, 129)

✍ Le terme *actant à droite du verbe* correspond à l'actant placé à droite du verbe, c'est-à-dire l'actant qui se situe à droite du verbe (PPO). Les actants constituant la valence du verbe sont hiérarchisés de manière exclusivement syntaxique, d'après la fonction syntaxique qu'ils remplissent dans la phrase active : sujet = actant 1 (prime actant), complément d'objet direct = actant 2, complément d'objet indirect = actant 3 (FDBORT ; FAMGAL).

▒ *Chloé cherche sa trousse.* (FDNEU3, 15)

↑ actant

⇄ actant à gauche du verbe

↓ second actant (= actant qui suporte l'action) ou actant 2 (= complément d'objet direct) ; tiers actant (= actant au détriment / en faveur de qui se fait l'action) ou actant 3 (= complément d'objet indirect)

⟲ valence verbale, verbe, cadre valenciel

PRAVOVALENČNÉ DOPLNENIE n. (S)

PRAVOVALENČNÝ VÄZOBNÝ PARTICIPANT m. (S)

ACTANT FACULTATIF n.m. (F)

= actant libre (FGPOIT) ; actant potentiel (PPO)

● Une distinction supplémentaire est instaurée par H.Happ entre (a) actants obligatoires et (b) actants facultatifs : a- *Patrem occidit Sex. Roscius / *occidit Sex. Roscius* ; b- *Senatui populoque Romano parebis / parebis.* (FDBORT)

● Parmi les actants on distingue les actants obligatoires et les actants libres. (FGPOIT)

✍ Les actants libres (facultatifs) peuvent être distingués des circonstants à l'aide de tests de dislocation dont le maniement est cependant délicat, notamment avec les syntagmes au datif. Les actants libres ainsi que les circonstants peuvent être supprimés sans que la phrase devienne agrammaticale. (FGPOIT)

▒ *Senatui populoque Romano parebis / parebis.* (FDBORT)

↑ actant

⇄ actant obligatoire

⟲ actance, valence, cadre valenciel, verbe

POTENCIÁLNE VALENČNÉ DOPLNENIE n. (S)

ACTANT OBLIGATOIRE n.m. (F)

● Une distinction supplémentaire est instaurée par H.Happ entre (a) actants obligatoires et (b) actants facultatifs : a- *Patrem occidit Sex. Roscius / *occidit Sex. Roscius.* b- *Senatui populoque Romano parebis / parebis.* (FDBORT)

● Un certain actant est obligatoirement présent : c'est, en français et dans les langues d'Europe en général, le terme que l'on appelle « sujet ». Ce terme peut être « vide », c'est-à-dire ne représenter aucun participant :

dans *il pleut*, l'actant *il* + marque verbale de 3e personne du singulier ne peut être explicité. Mais il est indispensable à la grammaticalité de la phrase. Nous disons que cet actant est « obligatoire » (OBLIG). Des actants obligatoires il faut soigneusement distinguer les actants exigés par un verbe donné. Par exemple, en français, le verbe *rencontrer* est nécessairement accompagné d'un actant appelé « complément d'objet » : on peut *manger* tout court, mais on ne peut rencontrer sans *rencontrer quelqu'un* ou *quelque chose*. Les actants de ce genre sont dits « requis ». (FGPOIT)

✍Les actants obligatoires sont exigés par les règles de la prédication dans la langue en question. Ils sont obligatoirement présent. Les actants obligatoires ne sont pas supprimables sans que soit altérée la grammaticalité de la phrase. En français, pour les verbes pouvant avoir deux actants, en phrase active biactancielle, l'actant obligatoire exprime l'agent, alors que l'autre actant exprime le patient. (FGPOIT ; FALAZ)

■ *il pleut* (FALAZ) ; *Bernard renverse Alfred.* (FAMAZZ, 88)

↑ actant

⇄ actant facultatif

⟲ cadre valenciel

OBLIGATÓRNE VALENČNÉ DOPLNENIE n. (S)

BÉNÉFICIAIRE n.m. (F)

● La structure syntaxique des unités phrastiques que nous venons d'évoquer renvoie à une analyse parallèle, au niveau sémantique, du contenu à transmettre, en un état ou un procès, des participants à cet état ou à ce procès, et des circonstances dans lesquelles cet état ou ce procès est constatable. Les participants à un procès sont investis de différents rôles, tout d'abord celui d'agent ou de patient, mais aussi ceux de bénéficiaire, de destinataire, de causateur, de causataire, par exemple. (FANDC)

● On distingue ensuite les divers participants dans la structuration de l'action : l'actant (ou dans certains cas l'agent), la personne qui fait véritablement l'action du verbe ; l'action même du verbe ; le moment de l'action, le moment réel où l'action a lieu ; le patient (ou le thème), la personne ou l'entité qui subit directement l'action du verbe ; le bénéficiaire, la personne ou l'entité qui profite directement de l'action du verbe. (FALEB, 136 – 137)

✍ La personne ou l'entité qui profite directement de l'action du verbe ; l'être animé qui tire profit d'une action qui ne l'affecte pas directement. (FGCRE3 ; FALEB, 136 – 137)

■ *J'ai acheté des cadeaux pour les enfants.* (FGCRE3)

■ Dans la phrase, *Marion envoie une carte postale à Emmanuel*, *Marion* est l'actant, l'action est *envoie*, *la carte postale* est le patient car c'est l'objet envoyé, et *Emmanue*l est le bénéficiare, car c'est lui qui reçoit la carte et bénéficie ainsi de l'action. (FALEB, 136 – 137)

↑ actant à droite du verbe

⇄ patient (objet), destinataire, origine, effet-résultat

⟲ actant, valence, cadre valenciel, verbe

BENEFAKTOR m. (S)

CADRE VALENCIEL n.m. (F)

= cadre verbal (FAPPO, 99) ; cadre de valence (FDEYN, 2)

● Par contre, la sémantique du lexème verbal établit une relation spécifique, idiosyncrasique, strictement dépendante du verbe en question ; de ce point de vue-là chaque lexème verbal a son propre cadre valenciel, qui ne pourrait se confondre avec celui d'aucun autre verbe. (FABOS, 193 – 258)

● Dans une approche linguistique centrée sur le verbe, il convient, en premier lieu, d'insister sur la nécessité de posséder des informations précises sur le cadre verbal. (FAPPO, 99)

✍ Le cadre valenciel (ou « cadre de sous-catégorisation ») indique l'ensemble des éléments valenciels régis par le verbe. Pour chaque position valencielle, il fournit quatre types d'information : 1. sa fonction syntaxique, 2. son caractère obligatoire ou facultatif, 3. ses réalisations syntagmatiques possibles et 4. certaines restrictions de sélection, formulées à l'aide de traits sémantiques. (FDEYN, 31)

■ <ACT(1 ;obl) ADDR(3 ;obl) PAT(za+4 ;opt) MEANS(7 ;typ) LOC(v+6 ;typ)> (PPO)

■ <subj :pron|n :[hum], obj :pron|n|de_inf :[nhum,abs], ?objà :pron|n :[hum]> (FDEYN, 31)

↓ verbe, actant, circonstant

↻ valence du verbe

VALENČNÁ ŠTRUKTÚRA f. (S)

CIRCONSTANT n.m. (F)

= participant externe (FAPPO, 97 – 106) = participant libre (FAPPO, 97 – 106)

= complémentation libre (FAPPO, 97 – 106) = complément accessoire (FDEYN, 15)

= complément périphérique (FDEYN, 15)

● Tesnière (1959) opposait déjà les actants aux circonstants, mais la distinction reposait sur des critères sémantiques [...]. Certains auteurs parlent de compléments essentiels et accessoires (ou périphériques). (FDEYN, 15)

● Pour chacun des sens, ces cadres verbaux sont divisés en participants internes (actants), en « quasi-actants » (la différence, l'intention et l'obstacle) et en participants externes, libres (complémentation libre – circonstants). (FAPPO, 97-106)

✍ Les circonstants sont des compléments accessoires du verbe. On peut également, comme le suggère Gilbert Lazard, établir des correspondances entre d'une part *participants*, *circonstances*, *procès* (plan sémantique), et d'autre part *actants*, *circonstants*, *verbe* (plan morphosyntaxique). (FDEYN, 15 ; FDNEU3, 15)

↑ groupe complément du verbe

⇄ actant

↻ actance, valence, cadre valenciel, verbe

NEVALENČNÉ DOPLNENIE n. (S)

CIRCONSTANT DE BUT n.m. (F)

■ but

● Ces différents constituants expriment, selon le cas, les différentes valeurs, – temps (*quand* ?), manière (*comment* ?), lieu (*ou* ?), cause ou un but (*pourquoi* ?), – que peut prendre un circonstant. (FAROYS, 138-147)

✍ Circonstant qui exprime le but. Aux deux notions essentielles de lieu et de temps s'ajoutent traditionnellement la cause, le but, le moyen (ou l'instrument), la manière, mais aussi la condition [...], l'opposition [...], l'accompagnement [...] et le point de vue. (FGRPR, 143)

▒ *Il est sorti pour acheter du pain.* (PPO)

↑ circonstant

⇄ circonstant de lieu, circonstant de temps, circonstant de cause, circonstant de manière, circonstant de direction, circonstant de point de vue, circonstant de moyen ou d'instrument

↻ actance, valence, cadre valenciel, verbe

ADV ÚČELU n. (S)

CIRCONSTANT DE CAUSE n.m. (F)

■ cause

● L'hyperémotivité peut être décrite par des constructions dans lesquelles le verbe dénote un mouvement vif d'une part, et le nom d'affect figure comme sujet causateur : *la colère me submerge*, *l'angoisse monte en moi*, etc. ; ou comme circonstant de cause : *il tremble de peur*, *il bout de colère*, etc. ; ou comme circonstant de lieu : *il nage dans la joie*, *il sombre dans le malheur*, etc., d'autre part. (FAZOU)

✍ Circonstant qui exprime la cause. (VKR d'après FGRPR3, 264). Aux deux notions essentielles de lieu et de temps s'ajoutent traditionnellement la cause, le but, le moyen (ou l'instrument), la manière, mais aussi la condition [...], l'opposition [...], l'accompagnement [...] et le point de vue. (FGRPR, 143)

▒ *il tremble de peur, il bout de colère* (FAZOU)

↑ circonstant

⇄ circonstant de direction, circonstant de temps, circonstant de lieu, circonstant de manière, circonstant de but, circonstant de point de vue, circonstant de moyen ou d'instrument

↻ actance, valence, cadre valenciel, verbe

ADV PRÍČINY / DÔVODU n. (S)

CIRCONSTANT DE DIRECTION n.m. (F)

■ direction

● Or tel est également le but de la grammaire dépendentielle qui met moins l'accent sur les verbes et leurs possibilités de combinaisons que sur les fonctions syntaxiques elles-mêmes. Mais sur ce point non plus les remarques de Happ ne semblent pas en mesure d'améliorer l'enseignement car sa terminologie, hétérogène, fait appel à des notions trop différentes. Elle utilise des concepts logiques, avec l'opposition sujet/prédicat, syntaxiques avec la distinction CV/CP, et sémantiques lorsqu'est introduite l'étiquette locatif, qui désigne un CV indiquant un « lieu au sens large, c'est-à-dire l'origine (« unde »), la situation (« ubi ») et la direction (« quo ») » (26). L'article de Linguisticae Investigationes parle aussi d'objets directs et indirects, termes qui renvoient à des constructions, mais également d'objets de lieu (27). (FATAM)

✍ Circonstant qui exprime la direction. (FATAM)

▒ *Les espagnols émigrent souvent en Amérique latine. Elle a entassé les vêtements dans l'armoire.* (PPO)

↑ circonstant

⇄ circonstant de lieu, circonstant de temps, circonstant de cause, circonstant de manière, circonstant de but, circonstant de point de vue, circonstant de moyen ou d'instrument

↓ DIR1 (d'où) ; DIR2 (par où) ; DIR3 (où [avec mouvement])

↻ actance, valence, cadre valenciel, verbe

ADV SMERU n. (S)

CIRSONSTANT DE LIEU n.m. (F)

■ lieu

● Nous allons étudier certaines d'entre elles, notamment celles qui concernent la promotion du circonstant de temps et de lieu. [. . .] Nous ajouterons que le circonstant de temps ou de lieu peut être promu au rôle d'actant et passer de l'autre côté du verbe pour occuper une fonction syntaxique de choix, à savoir le sujet, notamment, avec certains verbes tels que *marquer*, *vivre* ou *connaître* ou au moyen d'outils grammaticaux, le cas de *voir*. (FAGMIR)

✍ Les circonstants de lieu localisent le reste de la phrase dans un cadre spatial ou précisent un élément de ce cadre. Lorsqu'ils sont placés en tête de phrase, les circonstants de ce type entraînent souvent l'inversion du groupe nominal sujet si le verbe est intransitif : *Ce matin-là, devant le bureau, au pied de la chaire, se tenait* [. . .] *le menuisier de la place Thionville* (A. France). (FGRPR, 142 – 143)

▒ *ici, ailleurs, dans la forêt, à l'ombre de la cathédrale, à deux pas de la poste, au fond du lac, au coin de la rue, du haut du balcon,* etc. (FGRPR, 143)

↑ circonstant

⇄ circonstant de direction, circonstant de temps, circonstant de cause, circonstant de manière, circonstant de but, circonstant de point de vue, circonstant de moyen ou d'instrument

↻ actance, valence, cadre valenciel, verbe

ADV MIESTA n. (S)

CIRCONSTANT DE MANIÈRE n.m. (F)

■ manière

● Il y donc autant d'espèces circonstants qu'il y a d'espèces d'adverbe : temps, lieu, manière, etc. (FMTES, 125)

● Les circonstants tendent à se suivre dans un certain ordre. C'est ainsi que les circonstants de manière se placent volontiers avant ceux de lieu, et enfin ceux de lieu avant ceux de temps particulier. (FMTES, 126)

✍ Circonstant qui exprime la manière. On ajoute la manière traditionnellement aux notions de lieu et de temps ainsi qu'aux notions de cause, de but, de moyen (ou l'instrument), ainsi qu'aux notions de condition, d'opposition, d'accompagnement et de point de vue. Il y a des circonstants qui expriment plus d'un rapport avec le reste de la phrase : la relation instrumentale, par exemple, se double souvent d'une lecture de „manière", car utiliser un instrument, c'est agir d'une manière particulière. Les circonstants tendent à se suivre dans un certain ordre. C'est ainsi que les circonstants de manière se placent volontiers

avant ceux de lieu, et enfin ceux de lieu avant ceux de temps particulier. (FGRPR3, 264 ; FGRPR, 143 ; FMTES, 126)

▒ *Alfred passera rapidement là-bas demain.* (FMTES, 126)

↑ circonstant

⇄ circonstant de lieu, circonstant de temps, circonstant de cause, circonstant de direction, circonstant de but, circonstant de point de vue, circonstant de moyen ou d'instrument

↻ actance, valence, cadre valenciel, verbe

ADV SPÔSOBU n. (S)

CIRCONSTANT DE MOYEN n.m. (F)

■ moyen

= circonstant de moyen ou d'instrument

● Bien entendu, un SN introduit par un relateur en fonction de circonstant (moyen, instrument, cause, origine, etc.) peut être interprété comme marqueur d'agentivité externe. (FADRET)

✍ Circonstant qui exprime le moyen ou l'instrument. On l'ajoute traditionnellement aux notions de lieu, de temps, de la cause, du but, du moyen (ou de l'instrument), de la manière, ainsi qu'aux notions de la condition, de l'opposition, de l'accompagnement et du point de vue. (FGRPR, 143 ; FGRPR3, 264)

▒ *Ainsi il est écrit* (ou : *il a été écrit*) *par* (litt. à travers, au moyen) *le prophète.* (FADRET)

↑ circonstant

⇄ circonstant de direction, circonstant de temps, circonstant de cause, circonstant de manière, circonstant de but, circonstant de point de vue, circonstant de lieu

↻ actance, valence, cadre valenciel, verbe

ADV NÁSTROJA / PROSTRIEDKU n. (S)

CIRCONSTANT DE POINT DE VUE n.m. (F)

= (prise en) considération (cause) [eu égard à]

● Aux deux notions essentielles de lieu et de temps s'ajoutent traditionnellement la cause, le but, le moyen (ou l'instrument), la manière, mais aussi la condition [...], l'opposition [...], l'accompagnement [...] et le point de vue. (FGRPR, 143)

✍ Circonstant qui exprime un point de vue, une prise en considération. (PPO d'après FGRPR3)

▒ *Il n'y a point de héros pour son valet de chambre.* (FGRPR3, 264)

↑ circonstant

⇄ circonstant de lieu, circonstant de temps, circonstant de cause, circonstant de manière, circonstant de but, circonstant de direction, circonstant de moyen (instrument)

ADV ZRETEĽA n. (S)

CIRCONSTANT DE TEMPS n.m. (F)

■ temps

● Nous allons étudier certaines d'entre elles, notamment celles qui concernent la promotion du circonstant de temps et de lieu. (FAGMIR)

● Les circonstants de temps opèrent toutes sortes de repérages par rapport à un moment ou à une période [...]. (FGRPR, 142)

✍ Circonstant qui exprime le temps. Le circonstant de temps (comme celui de lieu), peut être promu au rôle d'actant et passer de l'autre côté du verbe pour occuper une fonction syntaxique de choix, à savoir le sujet, notamment, avec certains verbes tels que *marquer*, *vivre* ou *connaître* ou au moyen d'outils grammaticaux, le cas de *voir*. Lorsqu'il est placé en tête de phrase, le circonstant de ce type entraîne souvent l'inversion du groupe nominal sujet si le verbe est intransitif : *Ce matin-là, devant le bureau, au pied de la chaire, se tenait* [...] *le menuisier de la place Thionville.* (FGRPR, 143 ; FAGMIR)

▒ *Un tournant s'est produit pour les groupes français durant l'année 2004.* (FAGMIR)

■ *en 1975, hier, il y a vingt ans, après ton départ, en une heure, bientôt, à/ vers /aux environs de dix heures*, etc. (FGRPR, 142)

↑ circonstant

⇄ circonstant de direction, circonstant de lieu, circonstant de cause, circonstant de manière, circonstant de but, circonstant de point de vue, circonstant de moyen ou d'instrument

↓ TFHL (pour combien de temps), TFRWH (de quand), THL (durée), TOWH (pour quand), TSIN (depuis quand), TTIL (jusqu'à quand), TWHEN (quand)

↻ actance, valence, cadre valenciel, verbe

ADV ČASU n. (S)

CIRCONSTANT OBLIGATOIRE n.m. (F)

● 4.4 L'énoncé verbal à circonstant obligatoire. Certains verbes exigent la présence d'un circonstant ; en l'absence d'un syntagme nominal assumant cette fonction, on doit la saturer avec un pronom circonstant ou un adverbe [. . .]. (FMSHA, 295)

● 'Pleuvoir 01', et avec lui toutes ses variantes suffixées *(pleuvasser, pleuviner, pleuvioter, pleuvocher)*, tous ses synonymes, hyponymes et variantes socio- ou dialectales (*flotter*, *dracher* ; ou les non signalés *doucher* et *pisser*), sont dans cet emploi météorologique rattachés (ou à rattacher) à la classe [H3b] des impersonnels, avec un schème syntaxique encodé [A41] (intr., sujet « complétive ou chose », circonstant obligatoire). (FABOT, 55-77)

✍ Circonstant dont la présence est exigée par certains verbes. (FMSHA, 295)

■ *Le village est situé dans le département de la Seine-et-Marne.* (PPO)

↑ circonstant

↻ complément du verbe, valence verbale

OBLIGATÓRNE VOĽNÉ DOPLNENIE n. (S)

(GROUPE) COMPLÉMENT DU VERBE n.m. (F)

= complémentation du verbe (FAPPO, 97-106)

● L'information sur les groupes compléments du verbe (ce que les auteurs appellent en anglais à juste titre « complementation » étant donné qu'il peut s'agir de réalisations sous forme de syntagmes nominaux, de locutions adverbiales ou même de propositions subordonnées complétives) représente une description syntaxico-sémantique précise signification par signification du verbe (ses différents sens). (FAPPO, 99-100)

✍ Le terme désigne l'ensemble des participants internes (actants), « quasi-actants » (la différence, l'intention et l'obstacle) et participants externes, libres (circonstants) du cadre verbal. (FAPPO, p. 99-100)

↑ cadre valenciel

⇄ verbe

↓ actant, quasi-actant, circonstant

SLOVESNÉ DOPLNENIE n. (S)

DESCRIPTION GÉNÉRATIVE FONCTIONNELLE n.m. (F)

■ DGF

● Nous avons jugé inutile une énième présentation de la théorie, la Description Générative Fonctionnelle (DGF) et préféré en commenter les aspects qui nous semblent primordiaux. (FAPPO, 97)

● Mais c'est certainement la prise en compte de l'ensemble de quarante ans de travaux (de 1960 à 2000) qui fait de la Description Générative Fonctionnelle la théorie (et la pratique !) capable de pleinement transformer les travaux de Tesnière en un système de calcul de la langue. (FAPPO, 98)

✍ La description générative fonctionnelle conçue par Petr Sgall au début des années soixante (ce dont témoigne les deux points ci-dessous : DrSc – Mathematical Linguistics, Charles Univ., Fac. of Philos., 1966 ; Generative description of language and the Czech Declension, in Czech, Prague, Academia 1967) est un cadre théorique et formel d'une description explicite de la langue répondant aux principes de la syntaxe structurale (notamment grammaire de dépendance de Tesnière) et aux exigences d'une description grammaticale au sens de Chomsky, mais découlant des sources linguistiques de l'approche fonctionnelle de l'Ecole de Prague. Ce cadre théorique, oeuvre de Peter Sgall, est caractérisé par quatre traits fondamentaux :

génératif, dépendanciel, fonctionnel et stratificationnel et il apporte à l'Ecole de Prague la calculabilité de la langue. Les disciples de Sgall, Panevová et Hajičová, se sont associées à ses recherches plus tard. (FAPAP ; PPO)

↑ théorie linguistique

⇄ grammaire générative, grammaire fonctionnelle, formalismes d'unification, LFG, HPSG, modèle sens – texte

↓ morpologie, syntaxe de surface, syntaxe profonde (composante tectogrammaticale)

↻ actant, grammaire générative, théorie de la valence

FUNKČNÝ GENERATÍVNY POPIS m. (S)

DESTINATAIRE n.m. (F)

● Her father led her down the aisle and kissed her cheek as he handed her hand to Harry, who took it gently. Dans cet exemple, les actants sont spécifiques, le père marie sa fille, il a autorité pour effectuer son geste. Par ailleurs, le destinataire, le futur gendre, ne va pas à son tour « passer » la main de sa future épouse à quelqu'un d'autre ou la faire circuler comme un objet **he passed her hand to Harry.* (FADEL, 267-275)

● La structure syntaxique des unités phrastiques que nous venons d'évoquer renvoie à une analyse parallèle, au niveau sémantique, du contenu à transmettre, en un état ou un procès, des participants à cet état ou à ce procès, et des circonstances dans lesquelles cet état ou ce procès est constatable. Les participants à un procès sont investis de différents rôles, tout d'abord celui d'agent ou de patient, mais aussi ceux de bénéficiaire, de destinataire, de causateur, de causataire, par exemple. (FANDC)

✍ Un destinataire est un être animé vers lequel quelque chose ou quelqu'un se déplace ou est déplacé. Dans une étude parue en 1996, dont les conclusions sont reprises dans Baños (1998 : 12), J.M. Baños montre que, pour des verbes comme *dare* ou *mittere*, le latin peut distinguer le « destinataire » (*ad*+C-ACC) et le « bénéficiaire » (N-DAT) ; il s'agit bien de deux rôles distincts ; l'un relève de l'actance puisqu'il est requis par le verbe ; l'autre est un circonstant du premier cercle, c'est-à-dire qu'il est affecté par le procès, sans intervenir directement dans sa réalisation. (FACHRIS)

▒ *J'ai remis au directeur le rapport qu'il m'avait demandé.* (FGCRE3)

↑ actant à droite du verbe

⇄ origine, effet-résultat, bénéficiaire, patient-objet

↻ actant, valence, cadre valenciel, verbe

ADRESÁT m. (S)

ORIGINE n.f. (F)

■ ORIG

● Le grec dispose, en dehors de *se*, uniquement de *apó* (qui marque la cause et l'origine), *ja* (qui, dans d'autres contextes, exprime le but et le bénéfactif) et *me* (« avec », pour exprimer le moyen, l'instrument, le sociatif, la manière). [...] La situation est proche dans les autres langues balkaniques : en roumain, on trouve *de* (cause, origine), *la* (but, directif) [...]. (FAFEU, 899-921)

● [...] unde, ubi, quo = actants adverbiaux désignant l'origine, le lieu, la direction. (FAHAPP)

✍ Actant adverbial désignant l'origine. (FAHAPP, 51-72)

▒ *unde* (FAHAPP, 51-72)

↑ actant à droite du verbe

⇄ effet-résultat, bénéficiaire, patient-objet, destinataire

↻ actant, valence, cadre valenciel, verbe

PÔVOD m. (S)

PATIENT n.m. (F)

= objet (PPO) = complément (PPO)

● La justification de cette approche est que la distinction agent / patient est universellement pertinente pour expliquer l'organisation de la construction des verbes à deux arguments : dans toutes les langues, les verbes

dont le sémantisme implique un agent et un patient constituent une classe nombreuse et syntaxiquement homogène ; les autres types de verbes à deux arguments (par exemple les verbes dont le sémantisme appelle un stimulus et un expérient) ne présentent pas les mêmes caractéristiques, et les variations observées dans leur construction peuvent s'expliquer par référence à un prototype constitué par les verbes qui assignent à leurs arguments les rôles d'agent et de patient. (FGCRE3)

● 3.1. Phrases possessives dans lesquelles le possesseur et le possédé sont traités de la même manière que l'agent et le patient dans les phrases dont le noyau prédicatif est un verbe d'action. (FGCRE3)

● La structure syntaxique des unités phrastiques que nous venons d'évoquer renvoie à une analyse parallèle, au niveau sémantique, du contenu à transmettre, en un état ou un procès, des participants à cet état ou à ce procès, et des circonstances dans lesquelles cet état ou ce procès est constatable. Les participants à un procès sont investis de différents rôles, tout d'abord celui d'agent ou de patient, mais aussi ceux de bénéficiaire, de destinataire, de causateur, de causataire, par exemple. (FANDC)

✍ Entité qui subit un changement d'état sous l'effet d'une cause extérieure (agent ou force). Entité qui subit une action. (FGCRE3)

Le chien a mordu l'enfant. Le vent a cassé la branche. (FGCRE3)

↑ actant à droite du verbe

⇄ destinataire, origine, effet-résultat, bénéficiaire

↻ actant, valence, cadre valenciel, verbe

KOMPLEMENT m. (S) ; OBJEKT m. (S) ; PACIENS m. (S)

POSITION VALENCIELLE n.f. (F)

= paradigme valenciel (FDEYN, 15) ; position actancielle (FDNEU3, 364 ; FPOLG, 131-152)

● Pour chaque paradigme (position valencielle), l'entrée énumère les pronoms attestés parmi la liste des pronoms envisagés pour cette position valencielle. (FDEYN, 15)

● Ces verbes sont considérés comme des cas particuliers de prédicats, car, bien qu'ils ne semblent pas contrôler de position actancielle, ils possèdent un *actant incorporé*, qui correspond à l'entité impliquée dans le fait météorologique dénoté : *il pleut = de la pluie tombe*, *il neige = de la neige tombe*, *il vente = de l'air se déplace*, etc. (FPOLG, p. 131-152)

● Pour chaque position valencielle, il fournit quatre types d'information : 1. sa fonction syntaxique, 2. son caractère obligatoire ou facultatif, 3. ses réalisations syntagmatiques possibles et 4. certaines restrictions de sélection, formulées à l'aide de traits sémantiques. (FDEYN, 31)

✍ Position régie par le prédicat (le verbe). (PPO)

↑ position

↓ position valencielle obligatoire, position valencielle facultative

↻ valence, prédicat, structure valencielle, actant, actance

VALENČNÁ POZÍCIA f. (S)

PRÉDICAT n.m. (F)

● Dans le domaine linguistique, la prédication peut être définie comme une opération de construction de la phrase consistant à mettre en relation deux éléments dont le rôle grammatical est nettement distinct : d'une part un constituant en position de sujet [ex. *Julliette court acheter le journal*], d'autre part un constituant en position de prédicat (ex. *Juliette court acheter le journal.*) (FDNEU3, 290-291)

✍On définit le prédicat comme le constituant central de la phrase puisque c'est cet élément qui, dans une large mesure, exprime la relation prédicative. Il peut être de nature verbale ; il regroupe en ce cas non seulement les constituants du syntagme verbal (le verbe et les arguments qu'il régit) mais il peut également s'ouvrir aux compléments non essentiels. Le prédicat peut être également de nature non verbale. On appelle *actance*, ou *relation actancielle*, en référence à la théorie de la dépendance syntaxique développée par Lucien Tesnière (*Éléments de syntaxe structurale*, 1959), les faits touchant aux relations grammaticales qui s'établissent entre un prédicat verbal et les constituants nominaux qui en dépendent. (FDNEU3, 14 ; FDNEU3, 290-291)

Juliette court acheter le journal. (FDNEU3, 290-291)

↓ prédicat verbal, prédicat de nature non verbale

↻ prédicativité ; copule, sujet, prédication

PREDIKÁT m. (S)

QUASI-ACTANT n.m. (F)

= pseudo-actant (PPO)

● Pour chacun des sens, ces cadres verbaux sont divisés en participants internes (actants), en « quasi-actants » (la différence, l'intention et l'obstacle) et en participants externes, libres (complémentation libre – circonstants). (FAPPO, 97-106)

✍ Dans la terminologie du VALLEX (Lopatková, M. – Žabokrtský, Z. – Kettnerová, V. *Valenční slovník českých sloves*. Praha : Univerzita Karlova v Praze – Karolinum, 2008) le terme « quasi-actant » représente (sémantiquement) la différence, l'intention et l'obstacle. (FAPPO, 97-106)

↑ cadre verbal

⇄ actant, circonstant

↓ différence (DIFF), intention (INT), obstacle (OBST)

⟲ compléments du verbe, valence verbale, prédicat

KVÁZIVALENČNÉ DOPLNENIE n. (S)

RÉSULTAT n.m. (F)

= effet (PPO)

● Mais, dans la discussion de phénomènes grammaticaux conditionnés par des différences de rôle sémantique, il est souvent indispensable de se référer aux types de rôles suivants, qui malheureusement ne correspondent à aucun terme d'usage courant : [...] « entité dont l'existence est le résultat de l'action ou du processus auquel se réfère le verbe » – ex. (10) ; (10) *français* a. *Les mineurs ont creusé une galerie.* b. *Les pins secrètent de la résine.* (FGCRE3)

✍ Entité dont l'existence est le résultat de l'action ou du processus auquel se réfère le verbe (FGCRE3)

▒ *Les mineurs ont creusé une galerie. Les pins secrètent de la résine.* (FGCRE3)

↑ actant à droite du verbe

⇄ bénéficiaire, patient-objet, destinataire, origine

⟲ actant, valence, cadre valenciel, verbe

REZULTÁT m. (S)

VALENCE DU VERBE n.f. (F)

■ valence

= valence (FDNEU3, 363) ; valence verbale (FGCRE)

✶ La notion de valence a été emprunté par Lucien Tesnière (*Eléments de syntaxe structurale*) au vocabulaire de la chimie, où il sert à désigner le nombre de liaisons d'un atome avec d'autres atomes dans une combinaison. (FDNEU3, 363)

● Le nombre de crochets que présente un verbe et par conséquent le nombre d'actants qu'il est susceptible de régir constituent ce que nous appellerons valence du verbe. (FMTES, 238)

✍ La valence d'un verbe est le nombre de compléments à lui pour construire un énoncé simple et complet. Ces compléments sont les actants du verbe, dits quelquefois compléments verbaux. Quant aux circonstants, dit aussi compléments de phrases, ce sont les compléments ajoutés au verbe pour obtenir un énoncé complexe [...]. (FDNEU3, 364 ; FDDUC, 454)

▒ *Alfred chante une chanson.* (FMTES, 239)

⟲ verbe, actance, actant

SLOVESNÁ VALENCIA f. (S)

VALENCE SÉMANTIQUE n.f. (F)

= « intencia » (du verbe) (PPO) ; valence sémantique du procès verbal (PPO) ; intention du verbe (PPO)

✶ Il semble que le terme slovaque *intencia* (ou *intencia slovesného deja*) n'appartient qu'à la terminologie slovaque liée à la valence du verbe. Nous n'avons pas trouvé d'équivalent français de ce terme introduit

par les linguistes slovaques. Dans notre dictionnaire bilingue slovaque et français, nous proposons donc de : 1) traduire en français le terme slovaque *intencia* par un terme descriptif et explicatif *valence sémantique* ou, éventuellement, *intention du verbe* ; 2) garder, en français le terme slovaque *intencia* tel quel, en tant qu'emprunt et le compléter par une définition en français ainsi que par la note explicative (en français). (PPO)

● En ce qui concerne notre approche, nous utilisons la terminologie traditionnelle : nous distinguons « valencia » au niveau de la forme (valence) et « intencia » au niveau du sens (valence sémantique). Ainsi, nous cherchons une solution terminologiquement transparente en ce qui concerne les collocations « actant à gauche du verbe » ou « actant à droite du verbe » et « position à gauche du verbe » ou « position à droite du verbe ». Pour les termes correspondants, nous utilisons le terme de *valence sémantique*, c'est-à-dire, en slovaque « *intencia* » et celui de *valence* (syntactique), c'est-à-dire, en slovaque, « *valencia* ». (SMIVA, 10 : traduit en français par PPO)

✍ Catégorie lexicale et grammaticale au sein de laquelle sont liés la substance (le fond) des verbes en tant que dénominations, des marques dynamiques existantes indépendamment, ainsi que le caractère transitoire du procès du verbe. L'analyse du sens du verbe est liée, dans la linguistique slovaque, à la notion de « intencia » définie par E. Paulíny (1943) comme une « orientation » du procès en direction de l'actant à gauche (agent ou acteur) vers l'actant à droite. Au niveau du sens, on définit l'agent qui réalise le procès, le procès lui même et l'objet. Les catégories du verbe se distinguent, à la suite, par l'expression formelle de ces composantes sémantiques. Ainsi, Paulíny définit huit types « intentionels » de verbes. Dans les travaux de J. Ružička (1966), « intencia » du procès verbal est définie comme la catégorie lexicale et grammaticale du verbe, dans laquelle on lie « la substance (le fond) des verbes en tant que dénominations des marques dynamiques existantes indépendemment et le caractère transitoire du procès verbal. En plus du terme central « intencia slovesného deja » J. Ružička (1960, 1961) introduit aussi le terme « intenčná hodnota slovesa » (valeur intentionnelle du verbe) qui est plus proche de la notion de la valence du verbe. M. Sokolová (1995) distingue « intencia » au niveau de la forme (valence) et « intencia » au niveau du sens (« valence sémantique »).

Dans la syntaxe slovaque, on distingue « intencia » ou la « valeur intentionnelle » du verbe ainsi que la « valencia » qui est une notion plus large que « intencia ».En ce qui concerne « intencia » du verbe on tient compte en plus de l'actant à gauche du verbe, d'un seul actant à droite du verbe, en ce qui concerne la valence, on tient compte de tous les actants obligatoires, éventuellement des actants facultatifs, aussi. « Intencia » est le phénomène de la structure profonde qui se trouve entre la structure mentale et la structure linguistique. C'est par ce fait que l'« intencia » se distingue de la valence qui représente un phénomène de la structure de surface. (PPO d'après SMNIZ, 11 ; SSMIS, 194 ; SMIVA, 20-23)

↑ catégorie lexicale et grammaticale

INTENCIA f. (S)

VERBE n.m. (F)

■ V

● Si certains verbes s'emploient facilement sans complément (*il vient*, *il arrive*, *il part*, *il sort*), d'autres sont le plus souvent accompagnés d'un ou deux compléments : [. . .]. (FGWAP, 75)

● Le verbe est l'élément fondamental du groupe verbal, qui peut se réduire à ce seul constituant : [*Jean*] GN [*bluffe* V] GV. (FGRPR3, 390)

● Le verbe seul, ou inclus dans un énoncé, peut également jouer un rôle de qualifiant à la condition de s'intégrer dans un type de construction qui lui fasse perdre son autonomie et le rende dépendant d'un élément qualifié. (FGCHR, 335)

✍ En grammaire traditionnelle, le *verbe* est un mot qui exprime le procès, c'est-à-dire l'action que le sujet fait ou subit, ou bien l'existence du sujet, ou son état ou son passage d'un état à l'autre, ou encore la relation entre l'attribut et le sujet. Dans une formulation lexico-sémantique des énoncés, le verbe (ou prédicat) est la fonction essentielle qui gouverne les arguments, leur nombre, leur agencement. (FDKOL, 505-506)

L'enfant écrit. Les méchants existent. Les feuilles jaunissent. (FDKOL, 505)

↑ partie du discours (grammaire traditionnelle) / classe grammaticale (grammaire distributionnelle)

⇄ prédicat verbal

↓ verbe d'état, verbe d'action, verbe de mouvement, verbe déclaratif, verbe fréquentatif, verbe inchoatif, verbe intensif, verbe de perception, verbe support, verbe opérateur, verbe statique, verbe dynamique, verbe processuel

⟲ conjugaison, mode, temps, aspect, valence

SLOVESO m. (S)

Liste des références bibliographiques précédées de leurs codes

Codes des ressources bibliographiques :

Chacune des ressources bibliographiques consultées porte un code reposant sur le principe suivant :

1. la première lettre du code renvoie à la langue des termes vedettes, pour le traitement desquels la publication a été utilisée : F = langue française ; S = langue slovaque ; C = langue tchèque
2. la deuxième lettre du code renvoie au type de ressources : A = article ; D = dictionnaire français, S = dictionnaire slovaque ou tchèque ; G = grammaire ; M = monographie
3. la troisième, la quatrième et la cinquième lettre correspondent aux lettres initiales du/des nom(s) de l'auteur/des auteurs de l'ouvrage, par exemple : [FMLAZ] = Lazard, Gilbert (1994), *L'actance*, Presses Universitaires de France, Paris.

Monographies publiées en slovaque

[SMIVA] Ivanová, Martina (2006), *Valencia statických slovies*, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, Prešov.

[SMKAC] Kačala, Ján (1989), *Sloveso a sémantická štruktúra vety*, VEDA – Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava.

[SMKAC2] Kačala, Ján (2012), *K podstate vety (Syntetický pohľad)*, Vydavateľstvo Matice slovenskej, Martin.

[SMKOL] *Morfológia slovenského jazyka,* (1966), VEDA – Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava.

[SMNIZ] Nižníková, Jolana (2001), *Vetné modely v slovenčine*, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity, Prešov.

[SMSOK] Sokolová, Miloslava (1993), *Sémantika slovesa a slovesný rod*, VEDA – Vydavateľstvo Slovenskej akadémie vied, Bratislava.

Monographies publiées en français ou en anglais :

[FMLAZ] Lazard, Gilbert (1994), *L'actance*, Presses Universitaires de France, Paris.

[FMSHA] Shay, Erin – Seibert, Uwe (2003), *Motion, Direction and Location in Languages : In Honor of Zygmunt Frajzyngier*, John Benjamins Publishing.

[FMTES] Tesnière, Lucien (1959), *Eléments de syntaxe structurale*, Klincksieck, Paris.

Articles publiés en slovaque :

[SAFUR] Furdík, Karol – Šimková, Mária (1998), Mathesiovské semináre, *Jazykovedný časopis*, 49, n°1-2.

Articles publiés en français :

[FABOS] Bossong, Georg (1998), Le marquage différentiel de l'objet dans les langues d'Europe, *in* Feuillet J., éd., *Actance et valence*, Mouton de Gruyter, Berlin, p.193-258.

[FABOT] Bottineau, Didier (2010), Quand le classement est une théorie : le verbe impersonnel dans Les Verbes français, *Langages,* n°179-180, p. 57-77.

[FACHRIS] Christol, Alain (2014), Le troisième actant entre cas abstrait et cas spatial, *in Université de Rouen*, Rouen.

[FADEL] Delmas, Claude (2006), Verbes dénominaux, le cas de hand, *in* Lebaud, D., Paulin, C., Ploog, K., éds., *Constructions verbales et production de sens*, Presses Univ. Franche-Comté, Besançon, p. 267-275.

[FADRET] Drettas, Georges (2001), Morphosyntaxe de la diathèse moyenne (médio-passive) en grec contemporain, *Linx* [en ligne], 45, 2001.

[FAFEU] Feuillet, Jack (1997), Typologie des langues balkaniques, *in* Feuillet, J., éd., *Actance et valence dans les langues de l'Europe*, Mouton de Gruyter, Berlin-New York, p. 899-921.

[FAFRAN] François, Jacques (2001), Désémantisation verbale et grammaticalisation : (se) voir employé comme outil de redistribution des actants, *Syntaxe et sémantique* 1, N° 2, p. 159-175.

[FAGMIR] Gmir-Ezzine, Raja (2011), L'expression actancielle de l'espace et du temps en français, *L'expression de l'espace et du temps en français : quelle formes pour quels sens ?*, Faculté de Philologie de l'Université de Belgrade, 23-26 mars 2011.

[FAHAPP] Happ, Heinz (1978), Syntaxe latine et théorie de la valence : essai d'adaptation au latin des théories de Lucien Tesnière, *Langages*, Linguistique et latin, 12e année, n° 50, p. 51-72.

[FAKOR] Korner, Karl Hermann (1983), La conjugaison objective de type roman et la langue française, *in* Roegiest, E. – Tasmowski, L. *Verbe et phrase dans les langues romanes. Mélanges offertes à Louis Mourin*, Gent, Romanica Gandensia, p. 126-127.

[FAKROT] Krotsch, Monique – Oesterreicher, Wulf (2003), Dynamique des configurations actancielles. Modifications des constructions verbales en français non standard, *Syntaxe et sémantique*, Presses universitaires de Caen, 1-N° 4, p. 109-137.

[FALAZ] Lazard, Gilbert (1998), Définitions des actants dans les langues européennes, *in* Feuillet, Jack (éd.), *Actance et Valence dans Les langues de l'Europe*, Walter de Gruyter, Berlin, p. 16.

[FALEB] Léon, Pierre – Bhatt, Parth (2005), L'analyse verbale, *in Structure du français moderne : introduction à l'analyse linguistique*, 3e édition revue, Canadian Scholars'Press, Toronto Ontario, p. 136-37.

[FAMART] Martzloff, Vincent (2014), Objet, transitivité et syntaxe casuelle en latin, *Bibliotheca Latina Lugudunensis, Fiches, LATIN*, Université Lyon 2, Département des Lettres, Lyon.

[FAMAZZ] Mazziotta, Nicolas (2009), Ponctuation et syntaxe dans la langue française médiévale : Etude d'un corpus de chartes originales écrites à Liège entre 1236 et 1291, *Beihefte zur Zeitschrift fur Romanische Philologie*, Band 354, Max Niemeyer Verlag, Tubingen.

[FAMGAL] Manes Gallo M.c. (2001), Pour une re/présentation des connaissances a posteriori, *Langages*, 35e année, n°144, p. 78-98.

[FAMUL] Müller, Claude (2000), Le passif processif et ses concurrents. Définition et quelques particularités, *in* Schøsler, Lene (éd.) *Le passif. Etudes Romanes 45*, Museum Tusculanum Press, University of Copenhaguen, p. 49-69.

[FAMULL] Müller, Claude (2007), L'évolution cyclique du réfléchi : le passif pronominal dans le domaine roman, *in* André Rousseau, Didier Bottineau & Daniel Roulland (éds.), *L'énoncé réfléchi*, Presses Universitaires de Rennes, p. 187-202.

[FANDC] N'Diaye Correard, Geneviève (2011), Valence et voix dans les langues du Sénégal : préliminaires, *Revue Electronique Internationale de Sciences du Langage Sudlangues*, n° 15, Université Cheikh Anta DIOP (Sénégal).

[FAPAP] Panevová, Jarmila – Pognan, Patrice (1993), Le traitement automatique des langues dans la tradition pragoise, *TAL traitement automatique des langues*, revue semestrielle de l'ATTALA, Paris.

[FAPPO] Pognan, Patrice (2008), De la théorie à l'application : Vallex, une démarche exemplaire, *The Prague Bulletin of Mathematical Linguistics*, Number 89, June 2008, p. 97-106.

[FAROYS] Royautét, Jean – Sabatier, Paul (2010), L'insertion de circonstants dans les groupes nominaux prédicatifs, *in* Ibrahim, A. H., éd., *Supports et prédicats non verbaux dans les langues du monde*, CRL, Paris, p. 138-147.

[FATAM] Tamine-Gardes, Joëlle (1979), À propos de la théorie valencielle, *L'Information Grammaticale*, N° 2, p. 61-65.

[FAZOU] Zouaidi, Safa (2013), Mouvement et affect : analyse syntacticosémantique des constructions à complémentation de lieu ou de cause, *Communication, lettres et sciences du langage*, vol. 7, n°1, Université de Sherbrooke, Faculté des lettres et sciences humaines, Département des lettres et communications, Sherbrooke, p. 64-76.

Dictionnaires slovaques ou tchèques :

[CSLZK] Lopatková, Markéta – Žabokrtský, Zdeněk – Kettnerová, Václava (2008), *Valenční slovník českých sloves*, Univerzita Karlova v Praze – Karolinum, Praha.

[CSENC] *Encyklopedický slovník češtiny* (2002), Nakladatelství lidové noviny, Praha.

[SSMIS] Mistrík, Jozef *et al.* (1993), *Encyklopédia jazykovedy*, Obzor, Bratislava.

[SSNIZ] Nižníková, Jolana – Sokolová, Miloslava *et al.* (1998), *Valenčný slovník slovenských slovies*, Filozofická fakulta Prešovskej univerzity – SLOVACONTACT, Prešov.

Dictionnaires français :

[FDBORT] Bortolussi, Bernard (2014), *Encyclopédie linguistique, Notions linguistiques, Syntaxe, Actant/Argument*, Université de Paris-Ouest, Nanterre.

[FDDUC] Ducrot, Oswald – Schaeffer, Jean-Marie (1972, 1995), *Nouveau dictionnaire encyclopédique des sciences du langage*, Editions du Seuil, Paris.

[FDEYN] Eynde, Karel, van den – Mertens, Piet (2010), *Le dictionnaire de valence DICOVALENCE : manuel d'utilisation*, *Version 2*, Université de Leuven, Leuven.

[FDKOL] Dubois, Jean – Giacomo, Mathée – Guespin, Louis – Marcellesi, Christiane – Marcellesi, Jean-Baptiste – Mével, Jean-Pierre (2007), *Grand Dictionnaire, Linguistique & Sciences du langage*, Larousse, Paris.

[FDNEU3] Neveu, Franck (2011), *Dictionnaire des sciences du langage*, 2e édition revue et augmentée, Armand Colin, Paris.

[FDTLF] *Trésor de la langue francaise informatisé* [en ligne]

Grammaires françaises :

[FGCHR] Charaudeau, Patrick (1992), *Grammaire du sens et de l'expression*, Hachette, Paris.

[FGCRE] Creissels, Denis (2004), *Cours de Syntaxe des Sciences du Langage*, Université Lyon 2, Lyon.

[FGCRE2] Creissels, Denis (2004), Valence verbale, transitivité et voix, *Cours de syntaxe générale*.

[FGCRE3] Creissels, Denis (2004), *Cours de syntaxe (mâtrise)*, Université Lumière Lyon 2. Département de Sciences du Langage, Lyon.

[FGGRG] Grevisse, Maurice – Goosse, André (2007), *Le Bon Usage*, DeBoeck, Bruxelles.

[FGPOIT] Poitou, Jacques (2003 – 2010), *Fiche de grammaire allemande : Datif.*

[FGPOLG] Polguère, Alain (2011), Propriétés sémantiques et combinatoires des quasi-prédicats sémantiques, *in* Georges Kleiber, Marie Lammert, *Scoliq 26 Questions de sémantique nominale*, p. 131-152.

[FGRPR] Riegel, Martin – Pellat, Jean-Christophe – Rioul, René (2004), *Grammaire méthodique du français*, Quadrige / PUF, Paris.

[FGRPR3] Riegel, Martin – Pellat, Jean-Christophe – Rioul, René (2009), *Grammaire méthodique du français*, Paris, Quadrige / PUF, Paris.

[FGWAP] Wagner, Robert Léon – Pinchon, Jacqueline (1991), *Grammaire du français classique et moderne,* Hachette, Paris.

Codes des auteurs

[KCH] Chovancová, Katarína, Université Matej Bel, Banská Bystrica

[AHI] Ibrahim, Amr Helmy, Université de Franche-Comté, Besançon

[VKR] Křečková, Vlasta, Université Matej Bel de Banská Bystrica

[IOC] Očenáš, Ivan, Université Matej Bel de Banská Bystrica

[PPO] Pognan, Patrice, Institut National des Langues et Civilisations Orientales, Paris